

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.11-МКР.1534 «С» 2022.10.21 045. ПЗ

ГОЛОВАНЬОВА АННА АНДРІЇВНА

2023 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
 І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
 Економічний факультет

УДК 336.77(477)

ПОГОДЖЕННЯ **ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**
 Декан економічного факультету В.о. завідувача кафедри банківської
 справи та страхування
 Анастасій ДІБРОВА Вікторія Костюк

«___» _____ 2023 р.

«___» _____ 2023 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Розвиток кредитного ринку України»

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
 Освітня програма Фінанси і кредит
 Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми
 к.е.н., доцент

Руслана ОПАЛЬЧУК

Керівник магістерської
 кваліфікаційної роботи

Ольга ФАЙЧУК

к.е.н., доц.

Виконала

Анна ГОЛОВАНЬОВА

Київ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

банківської справи та страхування

Вікторія КОСТИЮК

к.е.н., доцент

2022р.

ЗАВДАННЯ

до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студенту

Голованьова Анна Андріївна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 072 – "Фінанси, банківська справа та страхування"

Освітня програма Фінанси і кредит

Орієнтація освітньої програми освітньо - професійна

Тема магістерської роботи: «Розвиток кредитного ринку України»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від "21" 10 2022 р. №1534 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2023.11.06

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: офіційні сайти державних структур, фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк»

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні засади розвитку кредитного ринку
2. Аналіз розвитку кредитного ринку України
3. Напрями вдосконалення розвитку кредитного ринку України

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, схеми

Дата видачі завдання "23" жовтня 2022р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Ольга ФАЙЧУК

Завдання прийняв до
виконання

Анна ГОЛОВАНЬОВА

РЕФЕРАТ

Актуальність роботи полягає у наступному. У сучасних умовах ринкової економіки банківський кредит є необхідним і невід'ємним фінансовим інструментом. Існує постійна потреба в ньому для фінансування як особистих потреб, так і господарської діяльності, і це обумовлено дією економічних законів, розвитком товарно-грошових відносин і проведенням державної політики, спрямованої на підтримку та розвиток різних галузей економіки.

Метою магістерської роботи є розробка рекомендацій щодо вдосконалення функціонування кредитного ринку України в умовах викликів та загроз.

Об'єкт дослідження: процес розвитку кредитного ринку України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти розвитку кредитного ринку України.

Кредит надає можливість економіці в цілому і окремим юридичним та фізичним особам забезпечити задоволення їхніх господарських і особистих потреб, подолавши обмеженість фінансових ресурсів. Кредитні відносини допомагають організаціям розширити виробництво, збільшити ресурси та прискорити досягнення комерційних цілей. В цілому кредит сприяє зміцненню економічного потенціалу суспільства.

Сучасний кредитний ринок є результатом тривалого історичного розвитку та адаптації кредитних інститутів до потреб різних суб'єктів ринкової економіки і є неодмінною частиною ринку фінансових послуг.

Зараз розвиток банківського сектора відбувається в умовах війни, негативних змін у економіці країни та значної дестабілізації на фінансових ринках. Банківське кредитування в Україні дуже чутливе до економічних циклів, і його обсяг та цільове використання піддаються впливу кризових явищ, які відзначалися протягом історії незалежності України.

У першому розділі розкриті теоретичні засади кредитного ринку України, визначено сутність кредиту та його роль в ринковій економіці, розглянуто основні складові кредитного ринку, а саме суб'єкти, об'єкти кредитного ринку, а також проаналізовано основні правові аспекти регулювання кредитного ринку. У другому розділі: визначено сучасний стан розвитку кредитного ринку, розглянуто динаміку кількості банків та відділень, а також проаналізовано кредитний портфель АТ «ПриватБанку» в розрізі років. У третьому розділі розглянуто основні засоби для підвищення ефективності функціонування кредитного ринку, знайдено основні шляхи для вдосконалення державного регулювання та проаналізовано способи захисту від кредитних ризиків.

За результатами наукового дослідження було опубліковано статтю: «Ринок кредитування в Україні під впливом військового стану», а також тези: «Кредитування як важливий інструмент фінансування підприємств» та «“Зелені” фінанси як драйвер світової економічної динаміки».

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ.....	9
1.1 Сутність кредиту та його роль в ринковій економіці.....	9
1.2 Складові кредитного ринку.....	17
1.3 Правові аспекти регулювання кредитного ринку.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	28
2.1 Сучасний стан розвитку кредитного ринку.....	28
2.2 Аналіз попиту та пропозиції на кредитному ринку.....	37
2.3 Кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанку».....	42
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	55
3.1 Засоби підвищення ефективності функціонування кредитного ринку.....	55
3.2 Шляхи вдосконалення державного регулювання кредитного ринку.....	61
3.3 Способи захисту від кредитних ризиків.....	68
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	75
ДОДАТКИ.....	80

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у наступному. У сучасних умовах ринкової економіки банківський кредит є необхідним і невід'ємним фінансовим інструментом. Існує постійна потреба в ньому для фінансування як особистих потреб, так і господарської діяльності, і це обумовлено дією економічних законів, розвитком товарно-грошових відносин і проведенням державної політики, спрямованої на підтримку та розвиток різних галузей економіки.

Кредит надає можливість економіці в цілому і окремим юридичним та фізичним особам забезпечити задоволення їхніх господарських і особистих потреб, подолавши обмеженість фінансових ресурсів. Кредитні відносини допомагають організаціям розширити виробництво, збільшити ресурси та прискорити досягнення комерційних цілей. В цілому кредит сприяє зміцненню економічного потенціалу суспільства.

Сучасний кредитний ринок є результатом тривалого історичного розвитку та адаптації кредитних інститутів до потреб різних суб'єктів ринкової економіки і є неодмінною частиною ринку фінансових послуг.

Зараз розвиток банківського сектора відбувається в умовах війни, негативних змін у економіці країни та значної дестабілізації на фінансових ринках. Банківське кредитування в Україні дуже чутливе до економічних циклів, і його обсяг та цільове використання піддаються впливу кризових явищ, які відзначалися протягом історії незалежності України.

Метою магістерської роботи є розробка рекомендацій щодо вдосконалення функціонування кредитного ринку України в умовах викликів та загроз.

Щоб досягти цієї мети, були сформульовані наступні завдання:

- систематизувати наявні підходи до визначення економічної сутності банківського кредиту та видів кредитування;
- провести аналіз особливостей формування попиту на банківські кредити як з боку населення, так і з боку суб'єктів господарювання,

– дослідити фактори, які впливають на пропозицію кредитних ресурсів банками;

– узагальнити наявні методичні підходи для проведення емпіричних досліджень у галузі банківського кредитування;

– здійснити аналіз сучасного стану кредитування в Україні;

– дослідити особливості кредитування, які застосовують українські банки;

– виконати моделювання факторів, що впливають на банківське кредитування в Україні;

– обґрунтувати заходи для підвищення ефективності та збільшення обсягів банківського кредитування в Україні, особливо в умовах кризи та воєнного стану.

Об'єкт дослідження: процес розвитку кредитного ринку України

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти розвитку

кредитного ринку України.

У даній магістерській роботі були використані різні наукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

Метод аналізу і синтезу використовувався для розгляду сутності банківського кредиту, вивчення тенденцій розвитку довгострокового банківського кредитування та аналізу особливостей довгострокового кредитування агроформувань.

Метод порівняння та класифікації використовувався для виділення ключових методів та інструментів довгострокового кредитування, а також для визначення методів оцінки кредитоспроможності аграрних суб'єктів господарювання.

Метод узагальнення був застосований при підведенні підсумків дослідження.

Інформаційна база дослідження включала в себе літературні джерела, законодавчі акти, звітність і статистичні дані Національного банку України, інформаційні ресурси Інтернету, а також дані від АТ "ПриватБанк"

Структура магістерської роботи включає в себе вступ, три розділи, висновок і список використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінок, включає 9 таблиць, 17 рисунків та містить 40 джерел у списку літератури.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ

1.1 Сутність кредиту та його роль в ринковій економіці.

З розвитком кредитних відносин виникла необхідність вивчити сутність та характер кредитного ринку, а також особливості його функціонування. Україна перейшла до ринкової економіки після отримання незалежності у 1991 році, і, відповідно, дослідження питань, пов'язаних з кредитним ринком як важливою економічною категорією, стало актуальним у 1992 році. У міжнародній економічній літературі термін "кредитний ринок" існує, але докладний розгляд його суті та опис конкретних аспектів функціонування ринку часто надається загальними описами в рамках грошового ринку. Загалом, вивчення суті та природи кредитного ринку лишається предметом дослідження обмеженого кола вчених, і в економічній літературі часто акцентується на кредитній системі, кредиті, окремих складових ринку тощо.

Кредит є однією з найбільш складних економічних категорій і, за своєю суттю, функціями та впливом на процеси суспільного відтворення, важко порівняти з категорією грошей. Різні аспекти структури, складу учасників та етапів руху кредиту можуть відображати різні погляди на сутність та природу кредиту. Наприклад, кредит можна визначити як взаємовідносини між кредитором і позичальником, які супроводжуються зворотним рухом вартості, переміщенням позикової вартості, обігом платіжних засобів при виконанні умов повернення або як обіг позичкового капіталу. Розглянемо структуру кредитних відносин на рисунку 1.1.

Термін "кредит" має латинське походження від слова «creditum», що перекладається як "віра" або "довіра". Довіра, безумовно, важлива складова, але не є єдиною, що розкриває сутність кредиту як форми економічних відносин і передумову для формування та обігу грошових ресурсів. Здатність

суб'єктів кредитних відносин до своєчасного погашення зобов'язань є основою розвитку кредиту як економічного явища.

Рис. 1.1 Структура кредитних відносин

Джерело: розроблено автором

Термін "кредит" має латинське походження від слова «credium», що перекладається як "віра" або "довіра". Довіра, безумовно, важлива складова, але не є єдиною, що розкриває сутність кредиту як форми економічних відносин і передумову для формування та обігу грошових ресурсів. Здатність суб'єктів кредитних відносин до своєчасного погашення зобов'язань є основою розвитку кредиту як економічного явища.

У сучасній економічній літературі існує безліч визначень кредиту.

Нижче наведено кілька з них в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Підходи до визначення поняття «кредит»

ВЧЕНІ	ВИЗНАЧЕННЯ
Б.Л. Луців [3]	Економічні відносини між суб'єктами ринку щодо перерозподілу вартості на засадах повернення, строковості та платності.
Ю.А. Полішко [3]	Економічна категорія, що передбачає акумулювання тимчасово вільних коштів бюджету, централізованих державних позабюджетних фондів господарюючих суб'єктів та населення для подальшої їх видачі позичальникам на умовах повернення, платності, реального забезпечення, строковості та цільового використання
О.Є. Гудзь [3]	Економічні відносини, що зумовлені акумуляцією тимчасово вільних коштів з використанням їх на умовах повернення та платності під час взаємовідносин, що виникають між кредитором та позичальником.
Я.І. Чайковський [38]	Певний вид економічних відносин, які формуються в суспільстві, а також обґрунтовують такі принципи кредитування, як принципи зворотності, строковості, цільового кредитування, забезпеченості, платності та диференційованого підходу.

Продовження таблиці 1.1

П.К. Бичко [3]	Економічна категорія, яка характеризує економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником щодо розподілу та перерозподілу вільних грошових коштів, що тимчасово вивільнялися в процесі виробництва в межах позичкового фонду та передачі їх в тимчасове користування за умов дотримання принципів кредитування.
Банківська енциклопедія[3]	Економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником щодо одержання останнім позички в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк і, звичайно, із сплатою відсотків.
Податковий кодекс [27]	Кошти, що надаються банком-резидентом або нерезидентом, що кваліфікується як банківська установа за законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають, згідно з відповідним законодавством, статус небанківських фінансових установ, а також іноземною державою або її офіційними агентствами, міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами-нерезидентами, юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під відсоток.

Джерело: складено автором на основі [3]

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до тлумачення окреслених дефініцій. У зарубіжних та вітчизняних джерелах є значний спектр різних трактувань цих категорій, які різняться між собою. Це свідчить, з одного боку, про значний інтерес науковців до дослідження теоретичних аспектів функціонування кредитного ринку, а з іншого – дозволяє констатувати складність кредитних відносин, значний спектр їх видів та необхідність проведення додаткових досліджень для поглиблення знань у сфері функціонування такого ринку.

Розглядаючи категорію «кредит» з позиції етимології, можна зауважити, що термін «кредит» походить від латинського *creditum* (позичка) або *credere* (вірити, довіряти) [1].

Згідно з науковими дослідженнями основною передумовою виникнення кредиту стало первісне нагромадження капіталу. Проте теоретичне обґрунтування сутності категорії «кредит» було здійснено лише в

XVII ст.

Основними теоретичними концепціями, які розкривають зміст кредиту як економічної категорії, прийнято вважати такі: натуралістична та капіталотворча теорії [2].

Також, окрім зазначених, у науковій літературі поступово сформувалися і інші теорії кредиту: теорія монетаризму, фондова теорія, перерозподільна та кейнсіанство.

Результати дослідження сутності категорії «кредит» дають підстави стверджувати про багатогранність та відсутність загальноприйнятого підходу до обґрунтування змісту цієї дефініції. Наведемо деякі з наукових підходів щодо розгляду сутності кредиту. Так, М.Бунге стверджує, що «кредит є різновидом мінрової вартості, в якій передається цінність чи особиста послуга щодо довіри і майбутньої винагороди, а всі предмети обміну можуть бути предметом кредитних угод» [3].

Отже, основою кредиту, на думку М.Бунге, є наявність довіри як ключової складової кредиту. При цьому, Т.Караченцева стверджує, що кредит необхідно розглядати як у широкому, так і у вузькому сенсі. Так, кредит у широкому сенсі являє собою сукупність економічних відносин, які виникають у процесі надання грошових і матеріальних коштів у тимчасове користування на умовах зворотності зі сплатою відсотка; а у вузькому – позика в грошовій чи товарній формі на умовах зворотності та платності [3].

У свою чергу, А.Гальчинський під кредитом розуміє відносини, що виникають між кредитором та позичальником щодо мобілізації тимчасово вільних коштів та їх використання на умовах повернення і платності [3].

Кредит – «економічні відносини, які виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позики в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк і, як правило, зі сплатою відсотків» [3].

Б.Івасів розглядає категорію кредиту як «економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу мобілізації тимчасово вільних коштів та використання» [3].

М.Савлук зазначає, що кредит – «сукупність відносин, які виникають між різними економічними суб'єктами з приводу передачі один одному у неостійне користування вільних коштів на умовах зворотності, платності та добровільності» [3].

Враховуючи вищевикреслені підходи щодо визначення категорії «кредит» з урахуванням сьогоденних умов, кредит варто досліджувати зважаючи на те, що він є інструментом та джерелом розширеного відтворення, виступає ресурсом для отримання прибутку як кредитором, так і позичальником, а також сприяє розвитку інноваційних процесів в економіці.

Зауважимо, що виділені вище теорії щодо ролі кредиту в розвитку економіки слугують для узагальнення широкого спектра поглядів стосовно трактування цього поняття та його впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.

Підводячи підсумки щодо теоретико-методологічних засад кредиту, можна зробити висновки, що кредит має ключове значення в забезпеченні поступального соціально-економічного розвитку держави, в реалізації бізнес-проектів, підвищенні конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів та в поліпшенні добробуту громадян. Що стосується поняття «ринок», то ця категорія є однією з найбільш поширеною в економічній теорії. Із розвитком товарно-грошових відносин та в умовах розподілу праці формується такий важливий і системоформуючий елемент, як ринок. З того часу як виник ринок, різні наукові школи активно досліджували його природу і пропонували різні підходи до трактування його сутності. Дослідження генезису поняття «ринок» бере свій початок з 1066р., коли в Оксфордському словнику вперше був застосований термін «market» (ринок), під яким розумілися права лорда та державних установ організувати зустріч осіб для продажу та купівлі [3].

Глумачий термінологічний словник дає таке визначення «ринок» – «це сфера товарного обігу, де формується попит, пропозиція і ціна на товари та послуги, а також відповідне місце, де відбувається торгівля. Таким чином,

функціонування ринку відбувається під впливом двох законів – закону вартості й закону попиту і пропозиції» [3].

Навчальний економічний словник-довідник трактує поняття «ринок» так: «сукупність соціально-економічних відносин у сфері обміну, за допомогою яких здійснюється реалізація товарів і послуг, остаточне визначення суспільного характеру вкладеної в них праці, забезпечується взаємозв'язок між відокремленими за рахунок суспільного поділу праці виробниками» [21].

З наукового погляду вперше поняття «ринок» обґрунтував французький економіст А. Курно, який вважав, що ринок – це будь-який район, де відносини покупців і продавців настільки вільні, що ціни на ті ж самі товари мають тенденцію легко і швидко вирівнюватися [36].

У свою чергу, А. Пезеті також наголошував на територіальну ознаку ринку та стверджував, що «ринок – це умовне місце, куди сходяться виробники товарів, які пропонують свій товар, і покупці, які пред'являють попит на товар» [43].

Подальші дослідження ринку та особливостей його функціонування приводять до появи нових трактувань сутності цієї категорії, де вчені наголошують на важливості взаємозв'язків, а не територіальної належності. Пол Хейне трактував ринок як «набір взаємозв'язків або процес конкурентних торгів» [18].

У свою чергу, в підручнику «Економікс» наведено таке твердження: «ринок – це просто механізм, що здійснює контакт між покупцями або споживачами та продавцями або постачальниками товарів та послуг» [3].

Польські вчені підходять до трактування сутності категорії «ринок» з урахування класичного визначення цієї дефініції. Зокрема, С. Марціняк дає визначення ринку, у якому говорить, що він є сукупністю економічних умов, у яких наявні обмінні процеси між продавцями і покупцями за умови підкріплення фінансовими розрахунками [3].

Своєю чергою, А. Яблонський розуміє ринок «як сукупність трансакцій купівлі та продажу й мов, у яких вони здійснюються» [9].

Щодо українських учених, то С. Мочерний трактує поняття ринок «як сукупність продавців і покупців, які пов'язані між собою економічними відносинами з приводу купівлі-продажу товарів і послуг на основі механізму узгодження цін на основі попиту і пропозиції» [10].

На думку такого науковця, як І. Єщенко, «ринок являє собою сферу обміну та виконує роль механізму, який допомагає підтримати рівновагу між попитом і пропозицією та здійснює координування діяльності суб'єктів економіки через систему цін» [3].

Наступним етапом нашого дослідження є вивчення різних підходів щодо трактування сутності поняття «кредитний ринок», з урахуванням отриманих теоретичних результатів у процесі дослідження категорії «кредит» та «ринок».

Відповідно до ретроспективного дослідження щодо появи та формування кредиту і кредитних відносин можна стверджувати, що системні дослідження щодо розвитку кредитного ринку та його ролі в розбудові національного господарства почали розвиватися в європейських

країнах лише у середині ХХ ст.

Цьому сприяли об'єктивні фактори, такі як формування правової держави, побудова дворівневої кредитної системи, нормативно-правові документи щодо регламентування кредитних відносин та ін. Огляд літературних джерел засвідчив, що немає єдиного концептуального підходу до розгляду сутності категорії «кредитний ринок».

Наявність великої кількості трактувань поняття «кредитний ринок», говорить про досить ґрунтовні дослідження, які дозволяють виділити специфічні риси притаманні кредитному ринку та визначити його економічну роль у фінансовій системі країни. Звісно, ми поділяємо думки

науковців щодо виділених ключових параметрів для визначення поняття

«кредитний ринок» та будемо їх враховувати при виділенні ключових рис, характерних для цього ринку.

Роль кредитного ринку з економічного погляду полягає в процесі об'єднання грошових коштів різного походження в інтересах усього грошового нагромадження, що дає поштовх ринку до розвитку та впливає на сферу виробництва й капіталу.

Для кредитного ринку, як і для будь-якого іншого ринку, будуть характерні такі риси:

наявність товару, у ролі якого на кредитному ринку виступає позичковий капітал;

формування попиту і пропозицію на товар, що, у свою чергу, впливає на формування ціни – відсоток за користування кредитом;

присутність продавців (кредиторів) та покупців (позичальників);

суб'єкти та їхні потреби;

наявність дієвої інфраструктури ринку кредитних ресурсів;

присутність різних суб'єктів на ринку, що породжує конкуренцію і виступає стимулом для постійного розвитку та вдосконалення. Проте є і

специфічні риси, які притаманні саме кредитному ринку, що і вирізняє його серед інших ринків:

єдність кредитного ринку. Це риса полягає в тому, що на цьому ринку товаром виступає позичковий капітал, який має грошовий вираз та

єдину споживчу вартість, що проявляється в здатності приносити прибуток, а

також єдність витікає з того, що об'єктом попиту і пропозиції на кредитному ринку є один товар – позичковий капітал,

концентрований характер пропозиції позичкового капіталу, який зібраний у банках та інших фінансово-кредитних установах;–наявність

сукупного попиту на позичковий капітал;–посилення впливу на процес

інтернаціоналізації світового господарства за допомогою забезпечення міграції капіталів [3].

Таким чином, враховуючи наявні визначення дефініції «кредитний ринок», розроблені концептуальні підходи, пропонуємо таке авторське визначення цієї категорії: кредитний ринок – специфічний економічний простір, де відбувається взаємодія між кредитором і позичальником з приводу купівлі-продажу позичкового капіталу для задоволення суспільних і власних потреб через систему банківських та небанківських фінансово-кредитних інститутів на основі базових принципів.

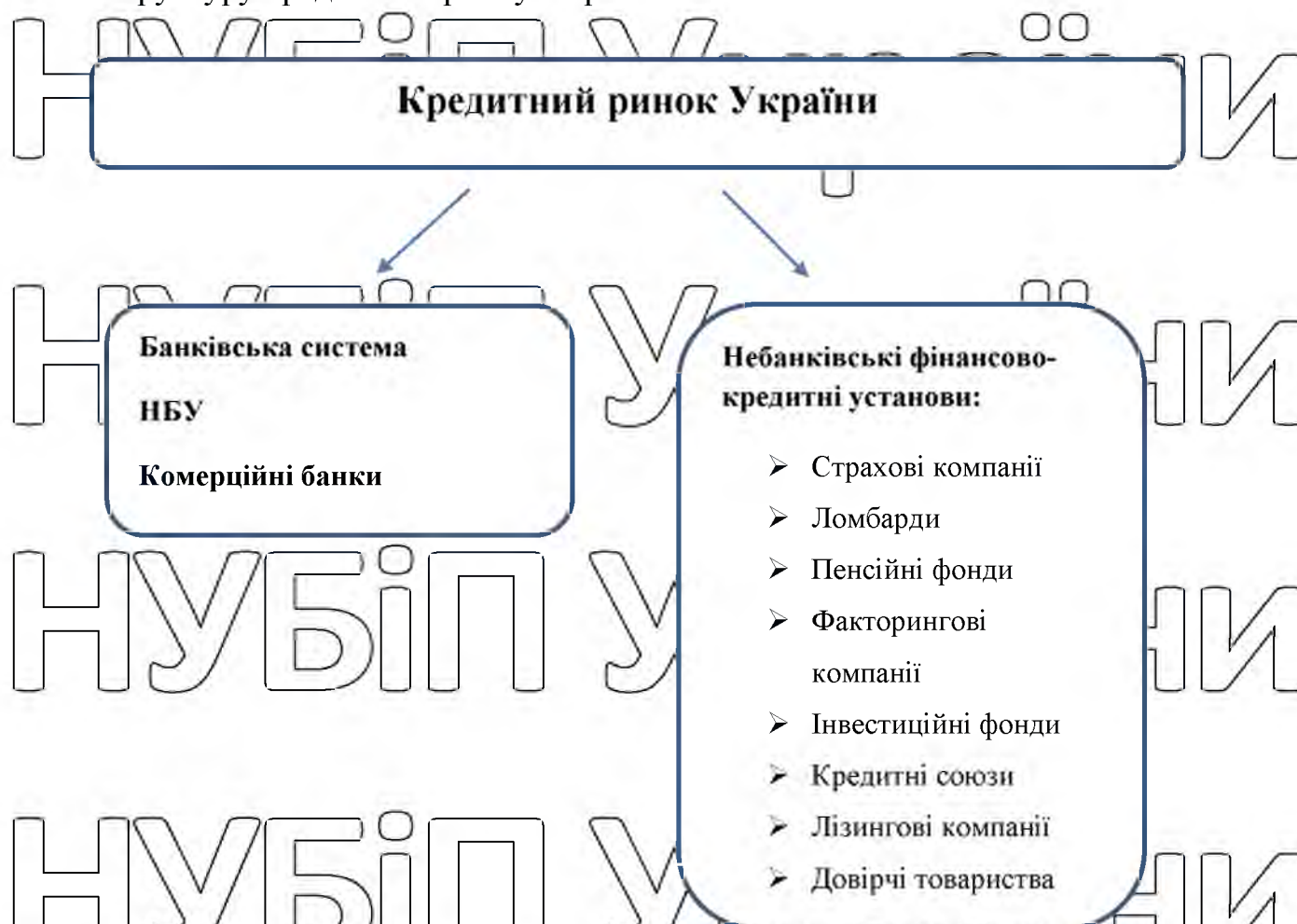
Отже, кредитний ринок – це специфічна сфера економічних відносин, де об'єктом операцій виступає наданий на певних умовах у позику капітал. Кредитний ринок – це механізм, за допомогою якого встановлюються взаємозв'язки між підприємствами і громадянами, що потребують грошових коштів, та організаціями і громадянами, що можуть їх надати (позичити) на певних умовах. Сукупність кредитних відносин, фінансово-кредитних інститутів і встановлених організаційно-правових норм, що у своїй взаємодії забезпечують можливість руху позичкового капіталу в різних формах між суб'єктами економіки на національному і міжнародному рівнях, формує кредитний ринок. Кредитний ринок України є основним складником фінансового ринку, який дає можливість суб'єктам господарювання швидко мобілізувати фінансові ресурси.

1.2 Складові кредитного ринку

Розглянемо кредитну систему з іншого курсу. У широкому розумінні це можна описати як сукупність взаємовідносин, способів та форм кредиту, що в межах певного соціально-економічного утворення. В узьому розумінні ця система складається з банків та інших кредитно-фінансових установ, які займаються залученням грошових коштів і наданням їх у позику.

Кредиторами на ринку можуть бути не тільки фінансові інститути, але й інші організації, які надають можливість користуватися своїми фінансовими ресурсами іншими суб'єктами ринку за визначеною платою. Кредитна система

регулює потік грошових коштів і сприяє ефективному розподілу фінансових ресурсів серед різних учасників, що сприяє інвестиційним процесам і розвитку економіки. Ця система підлягає жорсткому регулюванню та контролю з боку влади через її важливий вплив на економічні процеси. Розглянемо загальну структуру кредитного ринку на рис. 1.1:

Рис. 1.1 Схема кредитного ринку України

Джерело розроблене автором за даними [3]

Кредитний ринок України складається з різних ключових компонентів, які грають важливу роль у фінансовій системі країни. Ось з деяких основних складових кредитного ринку України:

Комерційні банки: Комерційні банки України є головними учасниками кредитного ринку. Вони приймають вклади від клієнтів та надають позики підприємствам і особам. Ці банки розпочали відсоткові ставки та умови кредитування.

Центральний банк України (Національний банк України): Центральний банк України грає важливу роль у регулюванні грошового обігу і фінансової стабільності. Він встановлює ключові процентні ставки та контролює грошову політику.

Фінансові ринки: Україна має ринки цінних паперів і облігацій, де компанії та уряд можуть випускати акції та облігації для залучення капіталу. Це додатково розширює джерела фінансування та привертає інвесторів.

Альтернативні кредитори: Крім традиційних банків, в Україні інші альтернативні кредитори, такі як кредитні спілки, мікрофінансові установи та фінансові технології (фінтех). Вони надають альтернативні джерела фінансування для населення та малих підприємств.

Державні програми і гарантії: Уряд України запроваджує програми та гарантії для підтримки доступу до кредитів, зокрема для підприємств і сільськогосподарського сектору. Це включає в себе державні програми підтримки малого та середнього бізнесу, а також гарантії на позики та іпотеки.

Міжнародні фінансові організації: Уряд України співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, для отримання зовнішніх фінансових ресурсів та технічної допомоги.

Складові кредитного ринку України, щоб доступ до нього взаємодіяли, забезпечують до фінансових ресурсів для розвитку бізнесу, особистих потреб і створення нових робочих місць. Ефективне функціонування ринку кредитного важливе для підтримки сталого економічного зростання в Україні.

Також існують додаткові складові, які розширюють підсистеми кредитного ринку України та сприяють різноманітності фінансових послуг, доступних для населення та підприємств.

Міжнародне кредитування: Україна активно привертає зовнішні інвестиції на кредитний ринок за допомогою емісії євробондів, які випускаються на міжнародних фінансових ринках. Це дозволяє Україні

залучати іноземний капітал для фінансування різних проєктів та розвитку інфраструктури.

Кредитна кооперація: Кредитні спілки грають важливу роль у наданні кредитів та фінансовій підтримці населенню та малим підприємствам. Вони діють на засадах спільної власності і сприяють доступності кредитів зі зниженими процентними ставками, сприяючи фінансовій інклюзії.

Мікрофінансові установи (МФУ): МФУ надає мікrokредити та фінансову підтримку фізичним особам і малим підприємствам, які не можуть отримати кредит у традиційних банках. Вони спеціалізуються на наданні невеликих сум грошей для розвитку місцевого підприємництва.

Фінансові технології (фінтех): Компанії фінтех надають інноваційні фінансові послуги, такі як онлайн-платежі, інтернет-кредити та інвестиційні платформи. Вони впливають на традиційну фінансову сферу, роблячи фінансові послуги більш доступними та зручними для клієнтів.

Страхові компанії: Страхові компанії надають страхові послуги, включаючи страхування кредитів та фінансових ризиків. Вони грають важливу роль у захисті інвесторів та кредиторів від непередбачених ресурсів та фінансових ризиків.

Розуміння цих елементів є суттєвим для забезпечення ефективного функціонування та розвитку кредитного ринку України.

У різних країнах виокремлюють власну систему учасників кредитного ринку, яка розвивається відповідно до поточних тенденцій. В Україні головними внутрішніми кредиторами є Національний банк України та комерційні банки, в той час як Міжнародний валютний фонд є найбільшим зовнішнім кредитором. Незалежно від походження, суб'єкти можуть залучити тимчасовий капітал на кредитному ринку.

Однією з цих основних умов для позичальників на кредитному ринку є платіжне повернення залучених коштів у повному обсязі та сплата відсотків за користування ними. Ця вимога вкрай важлива для забезпечення стійкості та

довіри на ринку, позбавляючи вона гарантує кредиторам та інвесторам в дшкодування їхніх інвестицій та отримання прибутку від них.

Спільна система суб'єктів і критеріїв для позичальників створюють основу функціонування кредитного ринку в Україні та інших країнах і змінюють ключову роль у розвитку фінансової системи та підтримці економічного зростання. Розглянемо склад суб'єктів кредитного ринку на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Аналіз суб'єктів кредитного ринку

Джерело розроблене автором за даними [3]

Фінансові посередники на кредитному ринку створюють найбільш сприятливі умови для взаємодії позичальників і кредиторів. Регулюючі органи встановлюють стандарти та здійснюють заходи для контролю над функцією, з використанням нормативно-правових документів і дієвим наглядом ринку. Ці органи також мають важливу роль у формуванні державної кредитної політики та нагляди за її виконанням.

Гарант на кредитному ринку є як стороння особа, яка за своїм зобов'язанням сплатити борг позичальника у випадку, якщо позичальник не може виконати свої фінансові зобов'язання. Хоча в науковій літературі гарантії постійно не визнаються окремими суб'єктами кредитного ринку, їхню важливу роль в укладенні багатьох кредитних договорів, особливо в контексті

міжнародних, державних чи тривалих позик, слід розглянути та розглянути їх як одних із учасників кредитного ринку.

Отже, при визначенні учасників ринку та суб'єктів кредитного ринку важливо, що всі учасники можуть одночасно відповідати різним ролям у відносинах від своєї діяльності в конкретний момент часу. Наприклад, держава може виступати як регулятор, кредитор, позичальник та гарант на кредитному ринку. Ця можливість не заважає державі виконувати декілька функцій одночасно. Такий самий принцип поширюється й на інших учасників ринку - як юридичних, так і фізичних осіб, які можуть змінювати різні ролі на кредитному ринку.

Наявність великої кількості кредиторів на ринку до зростання конкуренції, що впливає на ціни на кредитний капітал та полегшує умови отримання кредитів. Розвинутий та конкурентний кредитний ринок знижує вартість послуг фінансових посередників під час надання кредитів. Кредитори можуть ефективно розміщувати свої кошти в прибуткові фінансові активи, а позичальники можуть залучати кредитні ресурси за більш вигідними умовами, якщо їхні пропозиції конкурентоспроможні. Чим більше конкурентність пропозицій позичальників, тим менше вартість кредиту.

Сутність будь-якого явища, розглядаючи його як систему, визначається через його функції, які фактично відтворюють, що саме воно робить. Проте, варто зауважити, що поняття "функція" є більш обмеженим порівняно з поняттям "сутність". Функція охоплює лише конкретні аспекти суті, ті характеристики, які відрізняють розглядуване економічне явище або процес від інших економічних категорій. Функція є конкретизацією мети і призначення цього явища та підтверджує доцільність його існування. Це спосіб реалізації призначення об'єкта дослідження на практиці.

Функції кредитного ринку вказують на його соціальне призначення, тобто на ту корисну діяльність, яку він виконує в суспільстві. Кредитний ринок сприяє зростанню виробництва і обігу товарів, прискорює обіг капіталу в межах країни, перетворює грошові заощадження на капіталовкладення,

допомагає впровадженню наукових і технічних нововведень, оновленню або модернізації основного капіталу і багато іншого. Функції кредитного ринку визначають його роль в суспільстві і відокремлюють його як самостійну категорію серед інших економічних явищ.

Паралельно зі стандартними визначеннями функцій кредитного ринку варто відзначити підхід Саввиної О.В., яка внесла свої унікальні ідеї в цей питання. Автор пропонує розділити ці функції на три основні категорії: ринкові, фінансові та специфічні функції (див. рисунок 1.3).

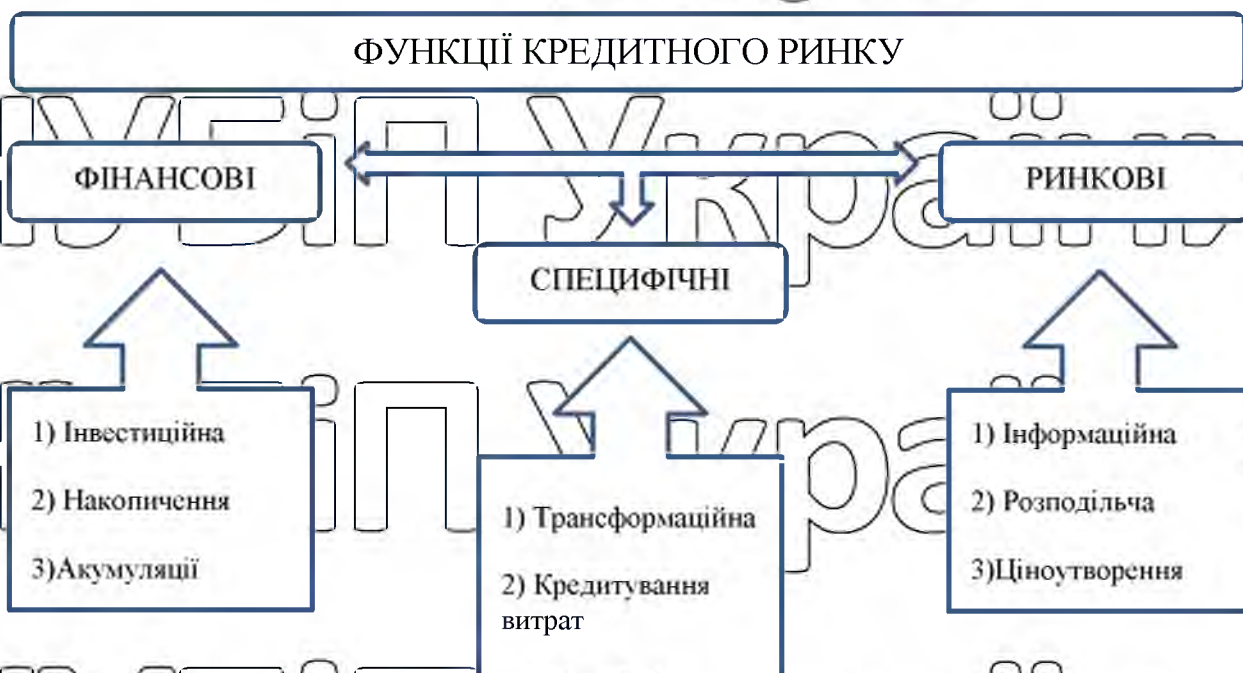

Рис. 1.3 Функції кредитного ринку

Джерело: розроблене автором за даними [30]

Першу категорію функцій, яку автор називає ринковими, складають аспекти, характерні для будь-якого ринку. Серед них - функції ціноутворення, інформаційні та розподільчі, які, за думкою автора, загальні для всіх ринків, включаючи кредитний. Другу групу функцій віднесено до фінансового ринку загалом і також є характерними для ринку кредитів. Сюди входять акумуляційні, інвестиційні та накопичувальні функції. Нарешті, до третьої групи функцій включено лише ті, які є специфічними для ринку кредитів. Серед них - функції трансформації та кредитування витрат.

Функція трансформації грошових ресурсів у доступний капітал передбачає перетворення грошових коштів у капітал, який може бути

використаний для фінансування виробництва в національній економіці. Банки та інші фінансові установи повертають вільні грошові ресурси від одних учасників ринку та надають їх в позику іншим, що призводить до зміни строків, розмірів грошового капіталу та відповідних ризиків.

Функція кредитування витрат передбачає надання позик державним органам та населенню з метою фінансування важливих завдань, таких як компенсація дефіциту державного бюджету і реалізація соціальних програм різного роду.

1.3 Правові аспекти регулювання кредитного ринку.

Система регламентації кредитного ринку здійснюється через систему законів та нормативно-правових актів, що визначають умови та правила надання кредитів. Основними з них, що регулюють кредитний ринок в Україні, є такі:

Закон "Про банки і банківську діяльність". Він встановлює загальні засади контролю над банківською діяльністю, включаючи умови надання банківських кредитів, критерії, що враховуються при визначенні можливості отримання кредиту в банку, та процедури, пов'язані з розглядом та схваленням кредитних заявок.

Закон "Про фінансові послуги і державне регулювання ринку фінансових послуг". Він установлює загальні принципи контролю над даними ринками включаючи сферу кредитних послуг він встановлює стандарти прав та обов'язків осіб що користуються кредитами а також встановлює вимоги до установ, що надають кредитні послуги.

Нормативні акти НБУ. Національний банк України видає рішення і постанови, що відносяться до діяльності банків і регулюють кредитний ринок.

Ці акти можуть встановлювати вимоги до резервування коштів, ліміти на видачу кредитів, процентні ставки та інші параметри кредитів.

Закон України "Про захист прав споживачів". Він визначає права та обов'язки споживачів кредитів, включаючи право на інформацію про умови кредитування, право на дострокову погашення кредиту та інші аспекти, що стосуються захисту споживачів фінансових послуг.

Ці закони та нормативні акти встановлюють правила і умови надання та використання кредитів в Україні. Регулювання кредитного ринку спрямоване на гарантування стійкості фінансової системи та захисту інтересів споживачів фінансових послуг. Також важливим аспектом є контроль за діяльністю банків та інших фінансових установ, які надають кредитні послуги, щоб уникнути фінансових криз та шахрайства на ринку.

Кредитні відносини в Україні регулюються Цивільним кодексом України та Законами України «Про Національний банк України» та «Про захист прав споживачів».

Главою 71 ЦК України визначається, що кредитні відносини виникають на основі кредитного договору, який є цивільно-правовим документом, укладеним у письмовій формі, згідно з яким одна сторона (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) іншій стороні (позичальнику), а позичальник відповідно зобов'язується повернути наданий йому кредит та сплатити відсотки у строк, визначений договором [6].

Кредитодавець як суб'єктивний елемент кредитних відносин – це сторона, яка надає кредит позичальнику на визначений у договорі строк.

Кредитодавцем може бути банк або інша банківська установа, що діє на підставі ліцензії. Вигода кредитодавця полягає в одержанні прибутку у вигляді кредитних відсотків. Позичальник є суб'єктом кредитних відносин, який отримує кредит на визначений строк, зобов'язується його повернути, а також сплатити відсотки за користування грошовими активами. Позичальником може бути як фізична, так і юридична особа. Сторони кредитного договору набувають свого статусу добровільно після укладення такого договору.

Введення військового стану 24 лютого 2022 року мало негативний вплив на економіку країни. Світові події та фактори, які спричинили дестабілізацію

фінансово-кредитного ринку, призвели до зростання рівня інфляції, який становив 28-30% на річній основі. Під час військового стану Національний банк України надаватиме підтримку всім учасникам ринку кредитів і не буде вживати жорстких заходів впливу у разі порушення регуляторних норм.

Основні з них представлені на рисунку 1.1. Деяким учасникам ринку буде надано додаткові рекомендації: страховим компаніям не буде застосовуватися санкції за порушення норм щодо фінансової стійкості, якості активів, прибутковості тощо. Кредитним спілкам будуть накладені додаткові вимоги у разі порушення нормативів, які обмежують ризики при операціях з фінансовими активами. НБУ не буде застосовувати суворі заходи впливу в разі недотримання строків проведення щорічних загальних зборів членів кредитної спілки на підсумки 2021 року. Небанківським фінансовим групам не буде накладено жорсткі заходи впливу за недотримання вимог щодо забезпечення регулятивного капіталу, складання та представлення консолідованої звітності та інформації [2; 4].

Порушення, за які НБУ не буде застосовувати заходи впливу до учасників фінансового ринку

вимог щодо наявності власного капіталу

термінів представлення звітності, встановлених Правилами щодо підготовки та подання звітності учасниками ринку

вимог щодо подання документації та надання інформації відповідно до вимог регуляторів, які передбачені рядом нормативно-правових актів НБУ

термінів подання фін. звітності та консолідованої фін. звітності до центру збору фін. звітності

Рис. 1.1 Особливості регуляторного впливу Національного банку України під час введення військового положення.

Джерело: складено автором на основі [25]

Незважаючи на введення воєнного стану, учасники ринку кредитних та фінансових послуг повинні продовжувати дотримуватися своїх зобов'язань перед клієнтами. Закон України №2120-ІХ, прийнятий 18 березня 2022 року, вніс зміни до принципів функціонування банків та інших фінансово-кредитних установ, які надають кредитні послуги. Ці зміни покращують ситуацію для українських позичальників під час воєнного стану та відновлення економіки після нього.

Відповідно до цього Закону, під час воєнного стану та протягом 30 днів після його закінчення, отримувач послуг (споживач) не несе відповідальності перед кредитором у разі затримки виконання кредитних зобов'язань. У разі такої затримки споживач звільняється від обов'язку сплати штрафів, пені та інших платежів за прострочення виконання зобов'язань за кредитною угодою.

Варто зауважити, що встановлення відстрочки оплати кредитних зобов'язань (кредитних канікул) є правом кожного позичальника, а не його обов'язком.

Проте, якщо позичальники мають достатньо коштів, вони можуть продовжувати сплачувати свої борги для підвищення економічної стійкості держави.

Під час воєнного стану Національний банк України вживає комплексу заходів, спрямованих на підтримку стійкості кредитного ринку та регулювання фінансового сектору. Ці заходи включають в себе:

Надання обігових коштів учасникам кредитної сфери у вигляді кредитів з відстрочкою платежу протягом одного календарного року за зниженою процентною ставкою.

Відновлення міжнародного кредитування для підтримки стабільності економіки держави через міжнародні державні інституції та транснаціональні компанії для приведення додаткових кредитних ресурсів до кредитного сектору України.

Зменшення витрат на міжнародні розрахунки за рахунок використання кредитних ресурсів, таких як тратти, векселі, чеки, перекази та інше.

Загальна мета полягає в підтримці стійкості фінансового ринку України та забезпеченні економічної стійкості країни.

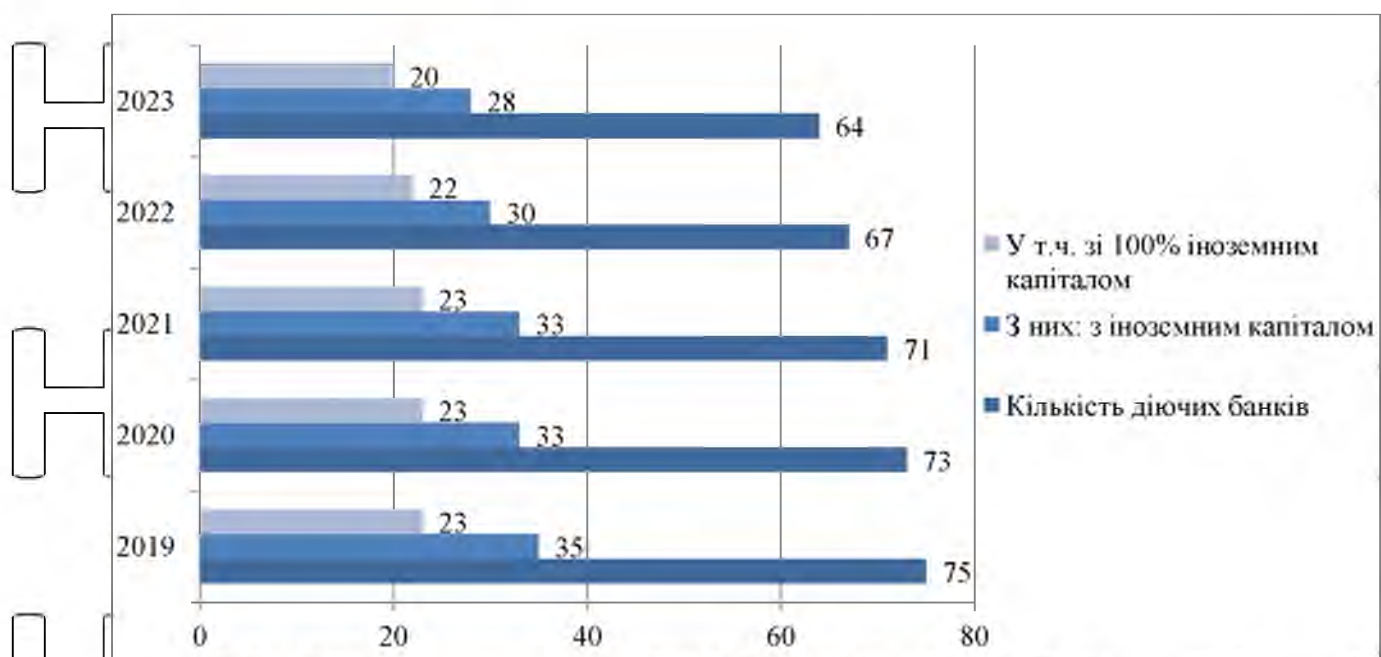
РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

2.1 Сучасний стан розвитку кредитного ринку

Фінансовий стан банківської системи має важливий вплив на економіку країни загалом, наступні банки забезпечують роль фінансових посередників та інвестиційних установ. Політичні та економічні кризи, які вразили Україну останнім часом, суттєво негативно вплинули на фінансовий стан банківської системи країни.

За останні 5 років (з 2019 по 2023* рік) кількість банків в Україні зменшується, як показано на рисунку 2.1. Станом на 01.09.2023 року кількість активних банків становила 64, що на 11 банків менше, ніж у 2019 році. У цей період кількість банків з іноземним капіталом зменшилася на 7 установ, до 28 установ на вересень 2023 року. З цих 28 установ 20 банків мають 100% іноземного капіталу, на 2 банки менше, ніж у 2019 році. Причинами такого різкого скорочення кількості банків в 2022-2023 р.р. є епідемія COVID-19 та початок війни на території України.

Рис. 2.1 Динаміка кількості банків України в період 2020–2022 рр., од.

Джерело: складено автором на основі [25]

Крім того, що кількість банків в Україні скорочується, також завдяки скороченню кількості філій банків за останні 5 років, що працює про процес оптимізації банківської системи. На 30.06.2022 року відповідно з 2018 роком кількість відділень скоротилася на 2,5 тисячі і становила 6 тисяч відділень.

Найбільше філій закрили іноземні та державні банки, в той час як приватні банки відкрили 8 нових відділень. З регіонального розбіркою найбільше скорочення відбулося в регіоні, де тривають активні військові дії, такі як Харківська, Запорізька, Донецька та Херсонська області.

Рис. 2.2 Темп зниження кількості структурних підрозділів банків в Україні у період 2020–2022 рр., тис. од.

Джерело: складено автором на основі 25]

Загальна тенденція до скорочення діючих банків та їх відділень проти процесу очищення банківської системи України, які в першу чергу пов'язані з недобросовісною діяльністю деяких з них. Що стосується іноземних банків, то їх скорочення здійснюється через введення санкцій Національного банку щодо українських банків з російським державним капіталом.

Також відзначимо, що Україна активно працює над наблизженням стандартів своєї національної банківської системи до європейського рівня відділу, де є загальна тенденція до скорочення багатьох банків та слідень.

Крім цього, з розвитком онлайн-банкінгу багато клієнтів надають переваги інтернет-послугам.

На початку 2023 року структура власності активів банківської системи України була такою (див. рис. 2.3):

Банки з державною участю, де держава володіє понад 75% частки - 4 установи, що складає 5,97%;

Банки, що належать до іноземних банківських груп - 16, або 23,88%;

Банки з приватним капіталом, який становить не менше 50% статутного капіталу - 47, або 70,15%.

Рис. 2.3 Розподіл власності активів банківської системи України на початок 2023р.

Джерело: складено автором на основі [25]

Один із ключових показників, що відображають рівень розвитку банківської системи, - це розмір активів банків, після чого вони почали доходи банків. Також при ослабленні кількості банків в Україні протягом 2018-2022 років активи банків постійно зростали (див. рисунок 2.4). Активи банків з державною участю показали певну нестабільність у цей період, з невеликим зменшенням у 2021 році. Однак за перше півріччя 2022 року відбулося зростання, практично до рівня 2018 року, а саме 615 мільйонів гривень. Особливу увагу слід звернути на ПриватБанк, активи якого підлягали ідентичним коливанням, як і інші банки з державною участю, і досягли рівня у 629 мільйонів гривень за перше півріччя 2022 року. Це спостерігається про зростання концентрації в банківському секторі.

Банки іноземних банківських груп демонструють стійку тенденцію до збільшення активів на 89 мільйонів гривень, тоді як банки з приватним

капіталом збільшили обсяг активів за перше півріччя 2022 року порівняно з 2018 роком і становлять 451 мільйон гривень. Зростання активів у період війни, переважно, здійснюється за кошти в інших банках та вкладенням у депозитні сертифікати Національного банку України.

Рис 2.4 Активи банківського сектору України у 2020-2022 р. млн.грн

Джерело: складено автором на основі [25]

Кредити, надані клієнтам, становлять більшу частину активів банків, пропуск кредитування є основною функцією банківського сектору. У

кредитному портфелі переважають корпоративні кредити, надані суб'єктам господарювання, що перевищує кількість кредитів, виданих фізичним особам, практично в 5 разів протягом 2018-2022 років (див. рис. 2.5).

Кожна тенденція до збільшення кредитів, виданих фізичним особам на 39 мільйонів гривень за перше півріччя 2022 року залишилася з 2018 роком, кредити, надані суб'єктам господарювання, коливаються та зменшилися до 794 мільйонів гривень у червні 2022 року, що на 125 мільйонів гривень менше, ніж у 2018 році.

З початку війни кредитний портфель збільшився за рахунок корпоративного кредитування, переважно державними банками, головним чином за підтримки державних програм.

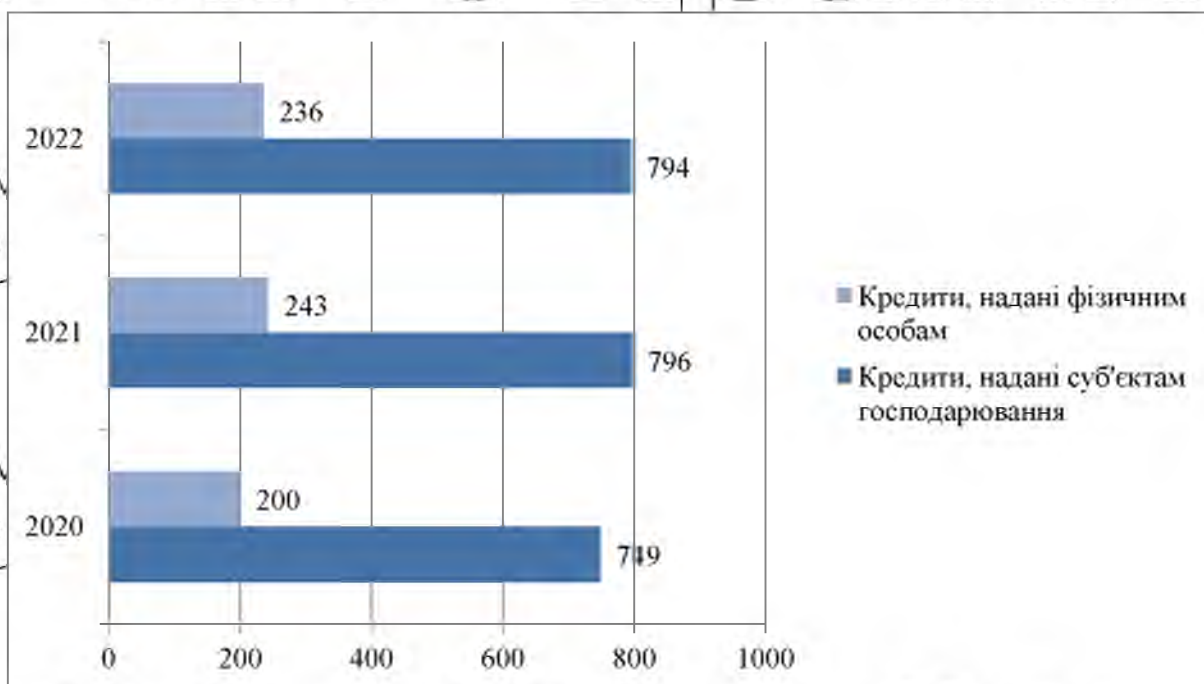

Рис. 2.5 Кредитний портфель банківського сектору України 2020–2022 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [25]

Для порівняння обсягів наданих кредитів в гривні та іноземній валюті наведемо відповідну графіку (рис. 2.6)

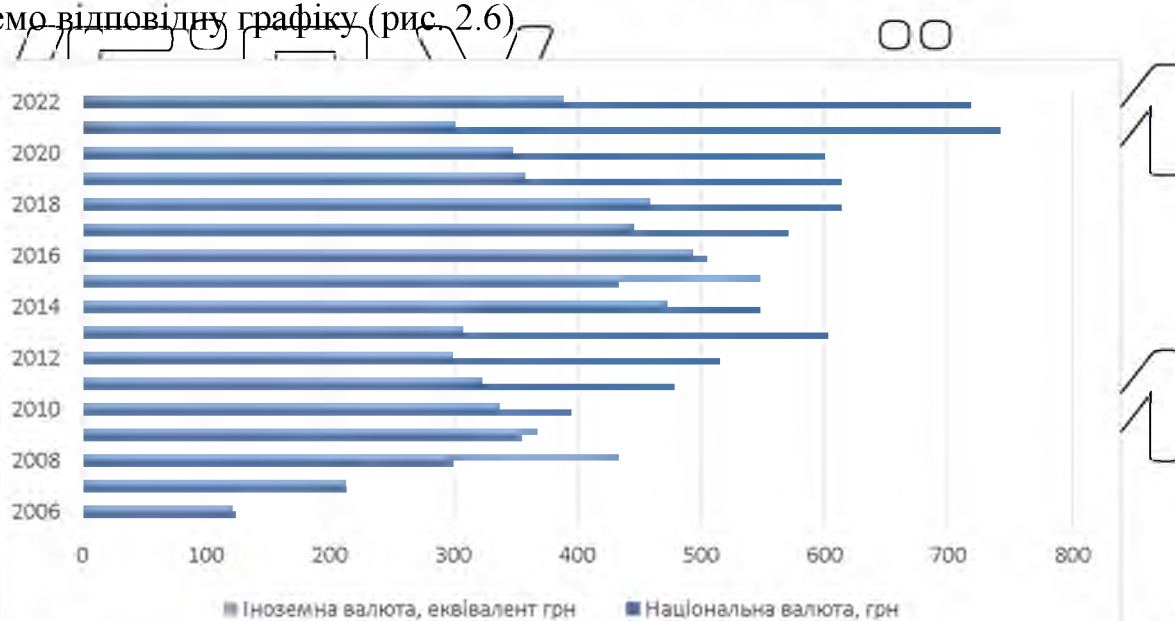

Рис. 2.6 Порівняльний аналіз виданих кредитів в Україні за 2006–2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [25]

У період від 2005 до 2008 року в Україні спостерігалася збільшення обсягу виданих кредитів як в національній валюті (гривні), так і в іноземній валюті (наприклад, доларах чи євро), коли ці суми були перераховані в гривневий еквівалент для порівняння. Однак після початку світової фінансової кризи в 2009-2010 роках тенденція зростання обсягу виданих кредитів відчутно сповільнилася. Це було обумовлено низькими економічними перспективами та страхами позичальників щодо подорожчання іноземної валюти, тому більшість людей вирішили вибирати кредити в гривні, що не підлягали коливанням курсу валют.

У 2015 році, через різке падіння вартості гривні (девальвацію), сума кредитів, наданих в іноземній валюті, в гривневому еквіваленті значно зростає.

Посилення ролі держави на фінансовому ринку стає важливою тенденцією. Висока вартість капіталу банків впливає на обсяг активного кредитування, зокрема завдяки підтримці державних програм "Доступні кредити 5-7-9%" для малого та середнього бізнесу та програми "єОселя" для іпотечного кредитування військових і бюджетників. Остання програма розвивається повільніше, але вже видано кредити на загальну суму 1.1 мільярда гривень, що компенсує обсяги оплати попередніх іпотечних кредитів та сприяє невеликому збільшенню цього сегменту ринку.

Паралельно з цим, вже зараз, незалежно від результатів бойових дій, Уряд розробляє національні програми фінансування бізнесу для підтримки відновлення української економіки (див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1
Державні програми фінансування бізнесу в Україні 2023р.

НАЗВА ПРОГРАМИ	ПОЗИЧАЛЬНИКИ	СУМА КРЕДИТУ (МЛН.ГРН)	ТЕРМІН КРЕДИТУ (РОКИ)	% СТАВКА
Програма підтримки та активізації підприємництва «Доступні кредити 5-7-9%	Суб'єкти господарювання	До 60 млн.грн	Від 3 до 5 років	від 0% +20% – (UIRD3міс+7/6/5% маржі)

Продовження таблиці 2.1

Кредитування експортерів	Підприємства - експортери товарів, робіт, послуг українського походження	До 90 млн. грн	До 1 року	5-7-9%+0,5%, страховий тариф
Надання державної гарантії покриття кредиту на відновлення основних засобів	Важливі для держави підприємства (що постраждали від російської агресії)	Від 0,1 до 100 млн грн	До 5 років	0% на період воєнного стану при поєднанні 5-7-9%

Джерело: складено автором на основі [25]

У поточному році Уряд запропонував підприємцям (як юридичним, так і фізичним особам-підприємцям) скористатися державними грантами під назвою "є Робота". Розмір гранту залежить від виду діяльності та кількості створених нових робочих місць і може покривати від 100% до 50% витрат отримувача гранта. Суми грантів варіюються від 50 тисяч гривень до 8 мільйонів гривень. Крім цього, АТ "Ощадбанк" пропонує іпотечну кредитну програму "є Оселя" під 3% річних для кадрових військових, правоохоронців, вчителів, науковців та медиків, які втратили житло.

Кредитний ринок України наситився факторами та тенденціями, які впливають на функціонування фінансової системи країни. Нижче розглянемо основні аспекти та характеристики сучасного кредитного ринку України.

Регулювання та перегляд. Національний банк України (НБУ) виступає основним регулятором та глядачем на кредитному ринку. Він встановлює нормативні вимоги, моніторинг фінансової стійкості банків та інших фінансових установ, а також впроваджує для покращення фінансового сектору. Регулятивна функція НБУ створена в створених умовах для стабільності та безпеки кредитного ринку.

Банківська система. Банки є основними гравцями на кредитному ринку України. Комерційні банки пропонують різноманітні види кредитів, включаючи корпоративні та споживчі кредити. Вони виступають як посередники між вкладниками та позичальниками, забезпечуючи доступ до кредитного капіталу.

Інші фінансові установи. Поза банками інші фінансові установи, такі як кредитні спілки, мікрофінансові установи та фінтех-компанії. Вони надають

кредити та інші фінансові послуги, спрямовані на особливості нижчого та середнього класу населення та малих підприємств. Ці допомагають розширити доступність фінансових послуг та підвищити фінансову доступність.

Ринок євробондів. Україна активно використовує міжнародні ринки капіталу для залучення іноземних інвестицій. Емісія євробондів є одним із способів залучення зовнішнього капіталу для фінансування різних проектів та розвитку інфраструктури. Це дозволяє Україні розширити джерела фінансування та різноманітні джерела інвестицій.

Роль держави. Держава також виступає як суб'єкт на кредитному ринку, надаючи позиції для фінансування різних галузей, включаючи інфраструктурні та соціальні проекти. Держава володіє значними ресурсами та може впливати на процеси кредитування через свої програми та ініціативи.

Конкуренція. Значна кількість банків та інших фінансових установ створює конкурентну середу на ринку, що може вплинути на умови надання кредитів та їхню вартість. Конкуренція спонукає фінансові установи до покращення умов надання кредитів та зниження вартості послуг для клієнтів.

Технологічні інновації. Розвиток фінтех-сектору дозволяє надавати нові та інноваційні фінансові послуги, включаючи онлайн-кредити та електронні платіжні системи. Ці технологічні інновації полегшують доступ до фінансових послуг та роблять їх більш доступними та зручними для клієнтів.

Проблеми та ризики. Важливо пам'ятати про ризики, пов'язані з кредитним ринком, такі як неплатоспроможність позичальників, валютні коливання та інші фінансові труднощі. Для забезпечення стабільності кредитного ринку необхідно завершити ці ризики та розробити відповідні стратегії управління ними.

Сучасний стан розвитку кредитного ринку України характеризується багатьма складними та взаємопов'язаними факторами. Регулювання, банківська система, інші фінансові установи, ринок євробондів, роль держави, конкуренція, технологічні інновації та ризики – усі ці аспекти формують кредитний ринок України та впливають на умови кредитування для

позичальників та інвесторів. Для подальшого розвитку кредитного ринку в Україні необхідно залишити ці фактори та шукати шляхи покращення фінансової системи країни.

2.2 Аналіз попиту та пропозиції на кредитному ринку

Сучасний кредитний ринок України є важливою складовою фінансової системи країни, яка впливає на розвиток економіки та фінансову стабільність.

Для ефективного функціонування цього ринку накопичується аналіз запиту та пропозиції кредитів. У даному рефераті проведено аналіз запиту та пропозицій на кредитному ринку України, визначено основні тенденції та чинники, що впливають на цей ринок.

Попит і пропозиція на кредитному ринку - це ключові поняття, які визначають взаємодію між особами і організаціями, які потребують фінансування (попит), та тими, хто надає фінансові ресурси (пропозиція). Під час аналізу кредитного ринку важливо враховувати, які фактори впливають на обидва ці аспекти, і які тенденції спостерігаються в даному сегменті фінансового ринку.

Попит на кредити різних потреб різними суб'єктами господарювання та фізичних осіб. Основними чинниками, які впливають на попит, є:

Економічна ситуація: Загальна економічна кон'юнктура в країні впливає на здатність суб'єктів віддавати кредити. У періоди економічного зростання попит на кредити поступово зростає, тоді як в умовах економічної нестабільності попит може зменшуватися.

Процентні ставки: Рівень процентних ставок впливає на вигідність взяття кредитів. Зазвичай зі зростанням відсотків попит на кредити зменшується, і навпаки, зі зниженням відсотків попит зростає.

Рівень споживчої діяльності: Попит на споживчі кредити постійно залежить від рівня споживчої діяльності. Зі зростанням споживчої активності попит на кредити також може збільшитися.

Пропозиція на кредитному ринку підвищення активності банків та інших фінансових установ. Основні чинники, що впливають на пропозицію, включають:

Ліквідність банків: Здатність банків надавати кредити залежить від їх ліквідності. Наявність достатнього обсягу пропозиції грошових коштів у банківській системі сприяє збільшенню на кредитному ринку.

Регулювання фінансового сектору: Діяльність банків та кредитних установ регулюється законодавством та наглядовими органами. Зміни в регулюванні можуть вплинути на пропозицію кредитів.

Конкуренція на ринку: кількість та активність банків на ринку на умовах надання кредитів. Збільшена конкуренція може призвести до зниження процентних ставок та покращення умов для клієнтів.

Аналіз попиту та пропозиції на кредитному ринку України є зростанням для розуміння фінансового стану країни та її економічного розвитку. Ефективний кредитний ринок важливий для підтримки підприємств, споживачів та розвитку економікигалом. Аналіз цих процесів розвитку допомагає управлінцям та політикам приймати обґрунтовані рішення щодо фінансової політики та регулювання ринку.

Війна в Україні мала очікуваний негативний вплив на грошово-кредитну сферу, але її наслідки значною мірою залежали від різних зовнішніх і внутрішніх факторів. Різке зниження виробництва та економічної активності призвело до значного зростання цього ризику на кредитування, що вимушувало банки призупинити сферу ринку. Крім того, окупація та руйнування інфраструктури на окупованих територіях призвели до зменшення потреби в кредитуванні через припинення економічної діяльності на цих територіях.

Інший важливий, який вплинув на грошово-кредитний ринок, - це значні обсяги макрофінансової допомоги, яку отримувала Україна від інших країн і міжнародних фінансових організацій. Ці впливання коштів на ринок грошей

призвели до структурних змін, зокрема збільшення пропозиції грошей та грошової маси.

Але важливо відзначити, що уряд України також велику кількість вкладів на грошовий ринок, вводячи додаткову грошову масу для фінансування бойових дій та підтримки національної економічної системи. Це призвело до збільшення грошової маси та негативних тенденцій у макропоказниках та фінансово-економічному, включаючи вплив ринку. Таким чином, витрати в грошово-кредитній сфері можна охарактеризувати як надзвичайну.

Проте варто відмітити, що з початком Національного банку України та уряду впоратися з ситуацією та забезпечити стабільне функціонування грошового ринку в умовах війни в кризі.

Для отримання більш детального виявлення про зміни, що відбулися в грошово-кредитній сфері, розглянемо динаміку основних макроекономічних показників України за 2022 рік.

Рис. 2.1 Динаміка основних макроекономічних індикаторів кредитного ринку України у 2022 році

Джерело: складено автором на основі [25] (НБУ, 2023)

З огляду на динаміку облікової ставки НБУ та ставки за кредитами overnight, спостерігалось їх стабільність протягом першого півріччя війни до початку червня. Це свідчить про здатність Національного банку до ефективного керування ситуацією на кредитному ринку. Однак відсутність попиту на кредитні ресурси була очевидною протягом цього періоду через нестабільність та військові загрози, які робили надзвичайно складним планування діяльності для економічних учасників. Лише зі стабілізацією ситуації на воєнному фронті та відновленням економічної активності виник попит на кредитні ресурси, що послужило підставою для підвищення облікової ставки для запобігання можливим спекуляціям в умовах зростання рівня інфляції, яка подекуди зросла.

Головний ріст інфляції спостерігався в другій половині року, коли економічна активність відновлювалася. І важливо зауважити, що в перших місяцях війни, коли рівень інфляції був помірним, на ринку виникла проблема дефіциту товарів. Однак із відновленням ринку ціни почали зростати відповідно до попиту та пропозиції. В такий спосіб можна стверджувати, що негативний вплив зовнішніх чинників на рівень процентних ставок та інфляцію став помітним після відновлення економічної активності на ринку, але в період найвищої політично-економічної невизначеності, особливо в лютому - травні, ринок, включаючи грошово-кредитний сектор, практично заморозився.

Цікаво було спостерігати, як при загальному скороченні комерційних операцій та зниженні виробництва макроекономічні показники залишалися стабільними. Це явно відрізняє поточну ситуацію від попередніх фінансово-економічних криз, які зазвичай мали ринковий характер.

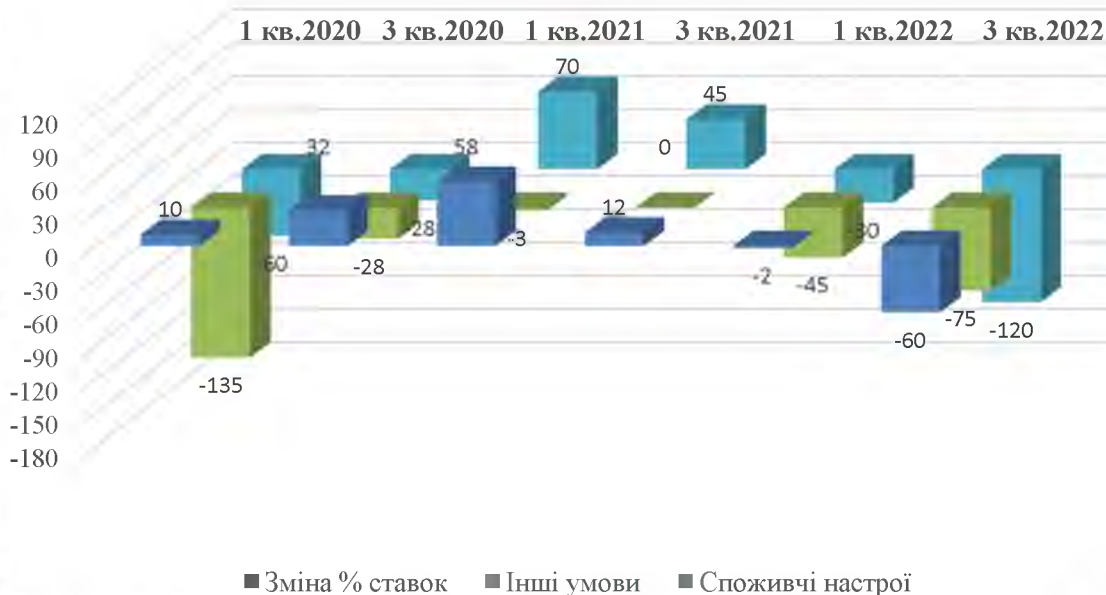
Зауважимо, що обсяги валових міжнародних резервів України протягом 2022 року підлягали зниженню. Як показує графік (рис. 2.1), ця тенденція була актуальною з початку війни до липня місяця, коли резерви зменшилися на 6,7 мільярда доларів США. Під час цього ж періоду відбувався активний відтік капіталу за кордон, зокрема іноземними інвесторами та громадянами України,

які виїхали за кордон. Це створило додатковий негативний вплив на обсяг резервів. Додатково, збільшення обсягів імпорту при зменшенні обсягів експорту також підсилило тиск на резерви. Отже, втрата резервів не була компенсована прийомом макроекономічної міжнародної допомоги.

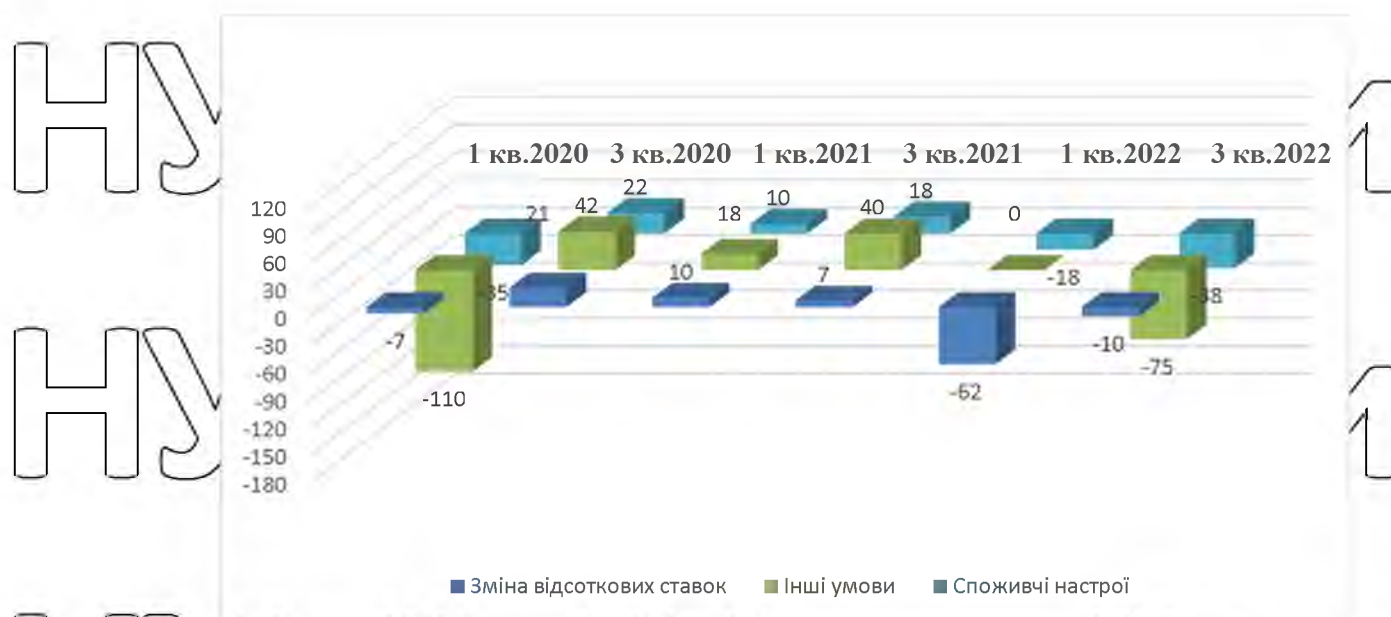
Зниження попиту на товари та послуги споживання призводить до скорочення виданих кредитів та зменшення обсягу боргів, як видно на графіку (рис.2.2). Втрата доходів значною частиною домогосподарств відобразилася на їхньому сприйнятті рівня життя. Результати дослідження, проведеного Info Sapiens, показали, що 58% опитаних вважають свій рівень добробуту нижчим, ніж середній.

Розглянемо зміну відсоткових ставок та споживчі настрої наприкладі двох діаграм (рис. 2.2 та рис. 2.3)

Рис. 2.2 Динаміка змін попиту на кредити домогосподарствам (Іпотечні кредити)

Джерело: Складено автором на основі [25]

Рис. 2.2 Динаміка змін попиту на кредити домогосподарствам (Споживчі кредити)

Джерело: Складено автором на основі [25]

У жовтні, після розпочатку масових ракетних обстрілів, відбулося погіршення споживчих настроїв та спад попиту на товари тривалого вжитку. Внаслідок цього споживчий попит населення залишається на низькому рівні. Ця ситуація призвела до зменшення кредитного попиту, як на споживчі незабезпечені позики, так і на іпотеку.

Оскільки обсяг кредитів, виданих населенню, скоротився, а рівень номінальних доходів зростає, кредитне навантаження на домогосподарства стало меншим.

2.3 Кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанку»

Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» є державним банком. Банк утворений відповідно до установчого договору від 7 лютого 1992 р. у формі товариства з обмеженою відповідальністю під найменуванням Комерційний банк «ПриватБанк» та зареєстрований Національним банком 19 березня 1992 р. за реєстраційним № 92.

У 2021 р. АТ КБ «ПриватБанк» поповнив державний бюджет України більш ніж на 11 млрд гривень податків і зборів. Це є результатом трансформації банківської установи, що почалася після націоналізації. До переходу установи у державну власність, банк не вносив податки і збори (займав місце в кінці другого десятка платників податків).

Аналіз фінансового-господарської діяльності АТ КБ «ПриватБанк» проведемо на основі всебічного аналізу його фінансової звітності, що було взято на офіційному сайті досліджуваного банку.

Аналіз складу та структури доходів АТ КБ «ПриватБанк» у 2019-2021 рр. наведено у таблиці 2.1, а динаміка активів у таблиці 2.2.

Таблиця 2.1

Аналіз складу та структури активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022

роки

Показники	Роки, тис. грн			Частка в активах, %			Зміни в структурі, %	
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2022/2020	2022/2021
Грошові кошти та їх еквіваленти	22345331	28601098	27029630	7,92	9,11	6,99	-0,94	-2,12
Кошти в інших банках	5069731	17803067	23653430	1,80	5,67	6,11	4,32	0,45
Кредити та заборгованість у клієнтів	52019975	61033321	56805053	18,44	19,43	14,68	-3,76	-4,75
Кредити та заборгованість юридичних осіб	13043928	14883013	14502070	4,62	4,74	3,75	-0,88	-0,99
Кредити та заборгованість фізичних осіб	38976047	46150308	42302983	13,82	14,69	10,93	-2,89	-3,76
Цінні папери, облік за справедливою вартістю через постійний сукупний дохід	79298866	66601740	119196146	28,12	21,20	30,80	2,69	9,60

Продовження таблиця 2.1

Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	147099	154605	30243	0,05	0,05	0,01	-0,04	-0,04
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	184062	2256929	6659887	0,07	0,72	1,72	1,66	1,00
Основні засоби та нематеріальні активи	3793400	6480513	7641977	1,34	2,06	1,97	0,63	-0,09
Інші фінансові активи	12120542	12560750	12329644	4,30	4,00	3,19	-1,11	-0,81
Інші активи	2918032	2618680	2474927	1,03	0,88	0,64	-0,40	-0,19
Чисті активи	28203735	31410594	38693957	100	100	100	0,00	0,00
	1	3	4					

Джерело: Складено автором на основі [15,17]

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки

Показники	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Темп зростання, %		Темп приросту, %	
	2022/2020	2022/2021	2022/2020	2022/2021	2022/2020	2022/2021
Грошові кошти та їх еквіваленти	4684299	-1571468	120,96	94,51	20,96	-5,49
Кошти в інших банках	18583699	5850363	466,56	132,86	366,56	32,86
Кредити та заборгованість клієнтів	4785077	-4228268	109,20	93,07	9,20	-6,93
Кредити та заборгованість юридичних осіб	1458142	-380943	111,18	97,44	11,18	-2,56
Кредити та заборгованість фізичних осіб	3326935	-3847325	108,54	91,66	8,54	-8,34

Продовження таблиці 2.2

Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	39897279	52594406	150,31	178,97	50,31	78,97
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	-116856	-124362	20,56	19,56	-79,44	-80,44
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	6475825	4402957	3618,28	295,09	3518,28	195,09
Основні засоби та нематеріальні активи	3848577	1161464	201,45	117,92	101,45	17,92
Інші фінансові активи	209102	-231106	101,73	98,16	1,73	-1,84
Інші активи	-443106	-143754	84,81	94,51	-15,19	-5,49
Чисті активи	104902223	72833631	137,19	123,19	37,19	23,19

Джерело: Складено автором на основі [5,17]

Протягом звітної 2022 року в порівнянні із попереднім 2021 фінансовим роком, чисті активи банку збільшились на 72833631 тис. грн, чи на 23,19 %, а у порівнянні із 2020 р. чисті активи зросли на 37,19 %.

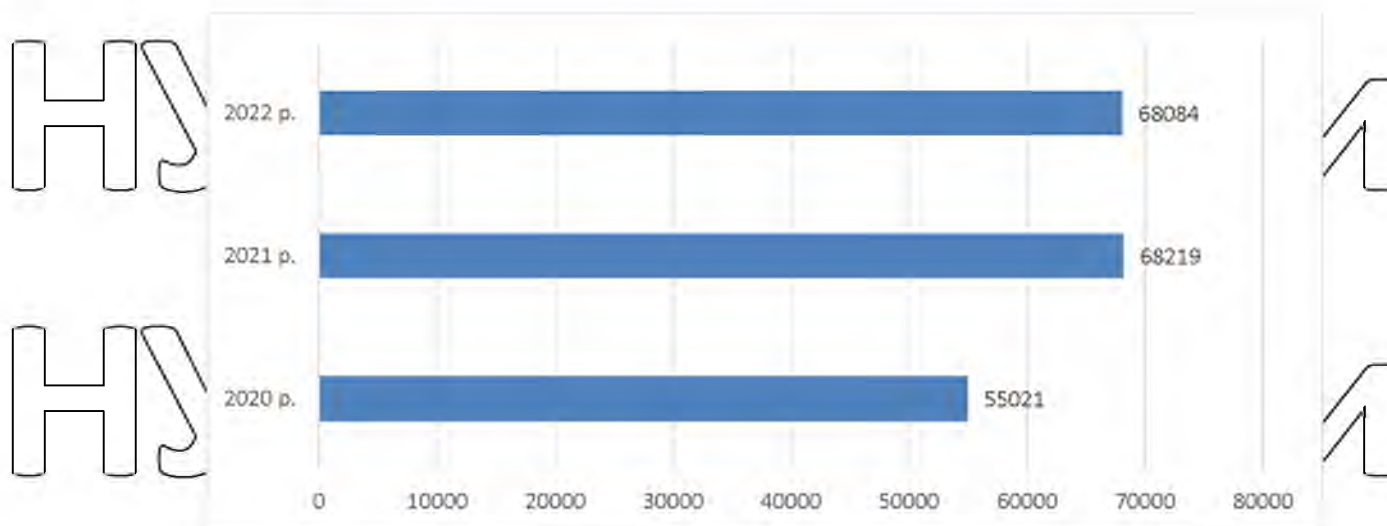
Активи АТ КБ «ПриватБанк» змінилися у 2022 р. в порівнянні із 2021 р. за рахунок зменшення таких активів: грошових коштів та їх еквівалентів (темп приросту мінус 5,49 %); кредитів і заборгованості клієнтів (темп приросту мінус 6,93 %); інвестицій в асоційовані та дочірні компанії (темп приросту мінус 80,44 %); інших фінансових активів та інших активів (темп приросту мінус 1,84 та 5,49 % відповідно).

Збільшення активів АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 р. у порівнянні із 2020 р. відбулося за такими показниками: кошти в інших банках (темп приросту 32,86 %); цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (темп приросту мінус 78,97 %); основні засоби і нематеріальні активи (темп приросту дорівнює 17,92 %).

Відмітимо, що найбільший приріст отримано за показником дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток (темп приросту 159,09 %). Потрібно вказати на значне збільшення цього показника в порівнянні із 2020 р. (темп приросту 3518,28 %). Аналіз свідчить, що у 2022 р. в порівнянні із 2020 р. зросли усі види активів окрім інвестицій асоційовані і дочірні компанії (темп приросту мінус 79,44 %) та інших активів (темп приросту мінус 15,19 %).

У структурі активів АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2020-2022 рр. та, зокрема у 2022 р., найбільшу частку займають цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, а саме 30,80 % і кредити та заборгованість клієнтів – 14,68 %. Активи банку такі як: грошові кошти і їх еквіваленти мають частку 6,99 %, кошти у інших банках – 6,11 %, інші активи – 0,64 %, інші фінансові активи – 3,19 %, дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток – 1,72 %. Потрібно зазначити, що у 2022 р. у порівнянні із 2021 р. в активах АТ КБ «ПриватБанк» найбільше змінилась частка кредитів і заборгованості клієнтів (на 4,75 %) і грошових коштів та їх еквівалентів (на 2,12 %).

Банк має значну частку активів, і основну частину цих активів складає кредитний портфель. Відмінності в структурі та якості цього портфеля вимагають проведення банком аналізу великих кредитних проектів з метою виявлення відхилень від кредитної політики. В даному контексті ми розглядаємо зміни обсягів кредитного портфеля банку "ПриватБанк". Графік на зображенні 2.3 ілюструє зміни в динаміці кредитного портфеля банку.

Рис. 2.3 Зміни кредитного портфеля АТ "ПриватБанк".

Джерело: Складено автором на основі [8]

Необхідно аналізувати структуру кредитного портфеля, розглядаючи його групи ризику, рівень захищеності, форму, а також розглядати кожну групу та сегмент кредитного портфеля окремо. Обсяг виданих кредитів за групами протягом 2019-2022 років подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Темп зростання/зменшення обсягів кредитів АТ ББ «ПриватБанк» у 2020-2022 рр.

Вид економічної діяльності	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Кредити фізичним особам – кредитні картки	40609	45314	46593
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	3500	5343	3880
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	9566	9858	3912
Кредити фізичним особам – кредити на авто	35	394	328
Кредити юридичним особам	5509	4091	5340
Кредити МСП	6859	11903	21311
Кредити фізичним особам – інші кредити	129	83	26

Джерело: Складено автором на основі [8]

У 2019 році були відшкодовані кредити та аванси, надані клієнтам, на які раніше було виділено резерви, в сумі 238 млн грн. Сума включає повернення 233 млн грн за кредитними картками, 100 млн грн за кредити юридичним особам та 5 млн грн за кредити підприємствам малого та середнього бізнесу. У 2020 році було компенсовано 256 млн грн, включаючи повернення 180 млн грн за кредитними картками, 75 млн грн за кредити,

надані юридичним особам та 3 млн грн. У 2022 році, незважаючи на воєнну ситуацію, понит на певні умови кредитування не тільки не зменшився, а навіть зріс порівняно з попередніми роками.

У 2022 році видано більше кредитів юридичним особам на суму, що перевищує показники 2021 року на 1249 млн грн. У той же час, іпотечні кредити значно скоротилися на 5949 млн грн порівняно із 2021 роком.

Звертаємо увагу на категорію кредитів, які управляються окремим портфелем, включаючи неоформлені кредити, що видані до 19 грудня 2016 року. За думкою управління, цей портфель має однакові показники кредитного ризику, незалежно від галузевої класифікації чи напрямку комерційної діяльності на момент видачі цих кредитів.

Станом на 31 грудня 2022 року, було виділено резерв у розмірі 167 435 мільйонів гривень для компенсації очікуваних кредитних збитків за цими кредитами (порівняно з 162 322 мільйонами у 2021 році). У 2022 році було здійснено дебетування на суму 44 мільйони гривень для рекапіталізації (порівняно з 1 744 мільйонами гривень у 2021 році). Банк продовжує вживати заходів для погашення боргу, отриманого під час рекапіталізації.

Деталі щодо структури кредитів, виданих КБ "ПриватБанк" в період з 2019 по 2021 рік вказані у Таблиці 2.5

Таблиця 2.5
Структура кредитів АТ КБ «ПриватБанк» у 2020-2022 рр.

Вид економічної діяльності	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Кредити фізичним особам – кредитні картки	61,34	58,86	57,25
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	5,29	6,94	4,77
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	14,45	12,80	4,81
Кредити фізичним особам – кредити на авто	0,05	0,51	0,40
Кредити юридичним особам	8,32	5,31	6,56
Кредити МСП	10,36	15,46	26,18
Кредити фізичним особам – інші кредити	0,19	0,11	0,03
Усього	100,00	100,00	100,00

Джерело: Складено автором на основі [8]

Структура позик, що використовується ПриватБанком, найбільшою кредитною установою в структурі, очікується на наступних рівнях:

У 2022 році 57,25%, у порівнянні з 58,86% в 2021 році, припадає на кредитні картки.

Для кредитування середнього і малого бізнесу в 2022 році цей показник становить 6,56%, порівняно з 5,31% в 2021 році.

Порівняно з періодом 2019-2021 років, який аналізується, структура кредитів залишається стабільною та представляє близько 15%.

У 2022 році цей показник склав 26,18%.

Банк вніс зміни у підхід до відображення галузей економіки та напрямків комерційного кредитування відповідно до підходів сегментації, що використовуються банком для встановлення кредитних лімітів. Порівняльна інформація станом на 31 грудня 2021 року була адаптована відповідно до нових умов 2022 року.

Кредитний портфель для клієнтів у різних галузях економіки та комерційних напрямках діяльності АТ КБ "ПриватБанк" у 2021-2022 роках подано у Таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Розподіл кредитів за видами економічної діяльності в АТ КБ "ПриватБанк" у 2021-2022рр.

Вид економічної діяльності	Млн. грн		%	
	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2022 р.
Кредити та дебіторська заборгованість, що управляються як окремий портфель	163 513	167 937	67%	67%
Кредити фізичним особам	61 727	55 103	25%	22%
Кредити юридичним особам та підприємствам малого та середнього бізнесу				
Рослинництво	2988	12325	2%	5%
Роздрібна торгівля	2889	3578	2%	2%
Оптова торгівля	2377	2868	2%	2%
Інфраструктура	1104	1206	1%	1%
Виробництво товарів народного споживання	800	1033		1%
Автомобільні дилери	522	617		
Інше	497	110		

Продовження таблиці 2.5

Інше АПК та пов'язані галузі	497	425		
Торгівля	289	343		
Всього кредитів та авансів клієнтам:	242 568	250 496	100%	100%

Джерело: Складено автором на основі [8]

На основі проведеного аналізу можемо виділити такі основні висновки:

- Кредити, які управляються як окремий портфель, займають найбільшу питому вагу в загальному обсязі виданих кредитів у 2021 році (67%) та в 2022 році (67%).
  - Кредити, видані фізичним особам, складають 25% від загальної суми кредитів у 2021 році і 22% в 2022 році.
  - В 2022 році рослинництво збільшило свою питому вагу до 5% порівняно з 2021 роком.
  - Усі інші види кредитів за різними видами економічної діяльності займають менше 2%.
  - Станом на 31 грудня 2022 року загальна сума кредитів, наданих десяти найбільшим клієнтам Банку (за винятком тих, що управляються як окремий портфель), становила 2 240 мільйонів гривень, що складає 3% від загальної суми кредитів (31 грудня 2021 року: 3%).
  - Резерв на очікувані кредитні збитки, пов'язані з цими позичальниками, склав 595 мільйонів гривень (31 грудня 2021 року: 884 мільйони гривень).
  - Ці дані свідчать про структуру кредитного портфеля та його концентрацію в АТ КБ "ПриватБанк" на різних видів категоріях кредитів та серед найбільших клієнтів Банку.
- При оцінці основних показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк», слід зауважити, що упродовж 2019-2022 років всі ці показники відповідали встановленим стандартам. По індексу рентабельності активів можна відмітити, що АТ КБ «ПриватБанк» успішно використовувало свої ресурси, оскільки у цей період значення цього показника стабільно перевищувало 1%. Рекомендована норма для рентабельності капіталу становить не менше 15%, і

упродовж 2019-2022 років рентабельність капіталу відповідала цьому стандарту. Цей показник вказує, скільки чистого прибутку припадає на кожен одиницю акціонерного капіталу.

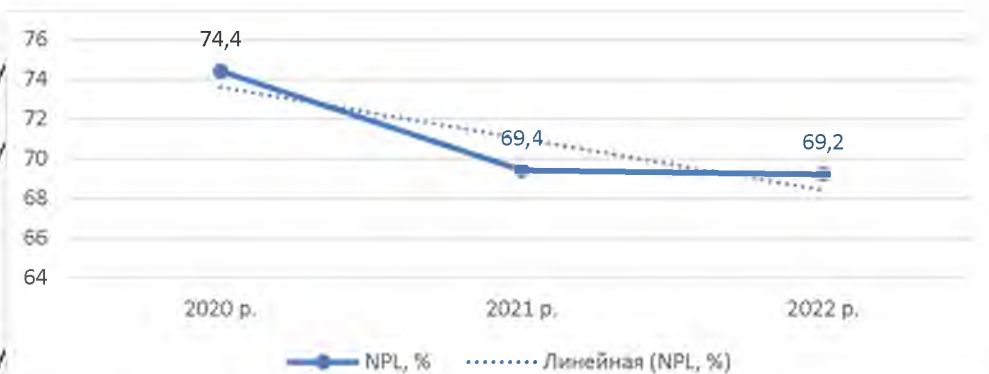
Чиста процентна маржа визначає можливість банку отримувати чистий процентний дохід від використання загальних активів і відображає структуру активів банку. Рекомендоване значення для цього показника становить 4,5%. Протягом років 2019-2022 він перевищував оптимальний рівень.

Чистий спред відображає відповідність процентної політики банку в операціях з кредитування та депозитами. Усі роки досліджень цей показник відповідає нормативам, і рекомендоване значення чистого спреду складає не менше 1,25%.

Стабільність всього банківського сектору надзвичайно важлива і залежить від стабільної діяльності кожного банку, зокрема системно важливих інститутів, таких як "ПриватБанк", чий обсяг активів становить 24,41% від загальних активів банківського сектору України. Одним із ключових аспектів стабільності банку є його здатність створювати ефективний кредитний портфель, який забезпечуватиме постійне та стабільне заробіток.

У структурі активів "ПриватБанку" найбільший обсяг становлять "кредити і борги клієнтів." Інвестування в кредити є вигідним, проте агресивне збільшення їх частки в загальних активах банку може свідчити про ухвалення банком агресивної кредитної політики, що може призвести до зростання частки неповернутих позик в кредитному портфелі банку. Перед націоналізацією, "ПриватБанк" в основному розвивав агресивну політику збільшення кредитного портфеля, досягаючи рівня кредитних інвестицій в розмірі 79% від загальних активів банку.

Ключовим показником якості кредитного портфелю банку є частка непрацюючих кредитів (NPL), яку можна побачити на рис. 2.7.

Рис. 2.7 Частка непрацюючих кредитів АТ «Приватбанк»

Джерело: Складено автором на основі [14]

Найважливішою частиною фінансової стійкості всього банківського сектору є здатність кожного банку, зокрема системно важливого "ПриватБанку", до ефективного управління кредитними портфелями, що генерує стабільний прибуток. Структура активів банку відіграє ключову роль у цьому процесі. "ПриватБанк" активно інвестує в кредити, що є вигідними, але збільшення частки кредитів у відсотковій структурі активів може вказувати на прийняття агресивної кредитної політики, що в свою чергу може збільшити ризик неповернення кредитів в майбутньому.

Основним показником якості кредитного портфеля банку є рівень непрацюючих кредитів (NPL), який поданий на рисунку 2.7. Непрацюючі кредити є критичними для фінансової стабільності як банку "ПриватБанк", так і банківського сектору в цілому.

Зараз важливо зауважити, що хоча значна частина прибуткових операцій банку спрямована на забезпечення більшості прибутку, рівень непрацюючих кредитів (NPL) протягом останніх років поступово зменшується. Наприклад, в 2021 та 2022 роках цей рівень становив 69,4% та 69,2% відповідно. Однак, вони все ще залишаються на критично високому рівні, що потенційно загрожує фінансовій стабільності банку та банківському сектору в цілому.

Загалом, аналіз бізнес-моделі банку показує поступове покращення, зокрема у сфері кредитної політики. Протягом періоду з 2019 по 2022 рік, спостерігається обережне збільшення кредитного портфеля, одночасно зменшуючи частку непрацюючих кредитів (NPL), що свідчить про загальне

поліпшення стану банку та рішучість його керівництва уникнути повторення сценарію націоналізації.

Ураховуючи ризики, пов'язані з кредитами, Національний банк України встановив стандарти кредитного ризику для запобігання надмірної концентрації ризику в банку та його мінімізації. Застосування таких стандартів в "ПриватБанку" упродовж 2019-2022 років наведено в таблиці 2.8.

Табл. 2.8

Оцінка нормативів кредитного ризику АТ «Приватбанк»

Норматив	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення	
				2022/2020,%	2022/2021,%
H7	17,47	8,01	8,01	-54	0
H8	33,65	0,00	0,00	-100	0
H9	0,42	0,08	0,08	-81	0

Джерело: Складено автором на основі [14]

Протягом періоду дослідження можна спостерігати, що "ПриватБанк" дотримувався всіх стандартів кредитного ризику. Наприкінці 2019 та 2020 років максимальна ставка кредитного ризику (H7) зростає, а саме на 0,54 процентних пункти у 2019 році та на 11,23 процентних пункти у 2020 році.

Проте у 2021 році рівень ризику знизився до 8,01%. Цей показник залишався на відмінному рівні і в 2022 році, збільшившись на 41% порівняно з 2018 роком.

Стандарт високого кредитного ризику (H8) перевищував нуль лише у 2020 році, досягнувши значення 33,65%.

Норма H9 переважно збільшувалася у 2020 році на 0,15%, але як і H7 в 2021 році зазнала зниження до 0,08%. Цей результат залишився актуальним і у 2022 році, зменшившись на 70% порівняно з 2019 роком.

Банк мало залучав кредити з внутрішніх джерел протягом розглянутого періоду.

Наступним етапом дослідження буде оцінка поточної якості кредитного портфелю "ПриватБанку", враховуючи показники ризику кредитного портфелю та його прибутковості, як вказано в таблиці 2.9

Табл. 2.9

Динаміка показників якості кредитного портфелю

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Коефіцієнт кредитного ризику	-2,89	-2,23	-1,50
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	3,89	3,23	2,50
Коефіцієнт проблемних кредитів	3,93	3,25	2,51
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля	0,86	0,9	0,83
Коефіцієнт частки % доходів у загальній сумі доходів банку	0,69	0,62	0,75
Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	0,29	0,28	0,37

Джерело: Складено автором на основі [14]

Таким чином, можна підсумувати наступні висновки.

Відношення покриття кредитного портфеля власним капіталом банку зросло протягом періоду 2019-2022 років і досягло рівня 0,83 в 2022 році. Це свідчить про здатність банку відшкодувати кредити від свого власного капіталу на \$3 копійки на кожен 1 гривню кредитів.

Коефіцієнт кредитного ризику показує нахил до зменшення протягом аналізованого періоду і досяг мінімального рівня -1,5.

Рівень якості кредитного портфеля зазнав певного зниження, спадаючи до 2,5 в кінці 2022 року.

Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій вказує на фокус банку на якості кредитного портфеля та його подальшому рості.

У підсумку, після переходу "ПриватБанку" під управління держави бізнес-модель банку частково змінилася, особливо у сфері кредитної політики. Це призвело до покращення деяких показників якості кредитного портфеля, але проблеми, такі як висока частка нездійснених кредитів, залишаються актуальними.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

3.1 Засоби підвищення ефективності функціонування кредитного ринку.

Виходячи з поточного стану і проблем, які існують на кредитному ринку, для стимулювання його розвитку розглядається можливість розробки комплексу заходів в кількох основних напрямках:

- Нормативно-правове регулювання.
- Фінансово-економічне забезпечення.
- Інституційно-організаційне забезпечення.
- Заходи з соціального маркетингу.

Щодо нормативно-правового регулювання розвитку кредитного ринку, передбачається створити нормативно-правове середовище, яке регулюватиме функціонування ринку через прийняття відповідних нормативно-правових актів. Удосконалення нормативно-правового забезпечення передбачає знаходження шляхів покращення діючих норм та створення нових законодавчих норм, які необхідні для ефективного функціонування та вирішення нових завдань кредитного ринку України.

На сьогоднішній день існуючі закони не завжди відповідають реальним потребам та вимогам ринку, і деякі сегменти ринку, а також діяльність його учасників не регулюються належним чином, а законодавчі акти часто містять суперечливі положення, які ускладнюють правовий контроль. Тому для упорядкування нормативно-правових норм та ясної регуляції механізму кредитного ринку та закріплення переліку учасників ринку та об'єктів кредитних відносин рекомендується ініціювати прийняття Закону України "Про регулювання кредитної діяльності". Зазначений закон допоміг би створити чітку структуру для ринку за різними сегментами, регулювати

діяльність всіх його учасників, вирішувати питання, пов'язані з кредитними відносинами між кредиторами та боржниками, опротестувати вирішення конфліктів та інші питання.

Захист прав кредиторів та позичальників є важливою проблемою, яка потребує законодавчого врегулювання і стосується усіх сегментів ринку. У правовій державі права кредиторів і позичальників повинні бути надійним чином захищені на законодавчому рівні.

Зокрема, необхідно спростити та уніфікувати процедури стягнення заставного майна.

Один із значущих напрямів включає в себе поліпшення нормативно-правового регулювання супутніх послуг у галузі споживчого кредитування. Ми рекомендуємо законодавчо закріпити процедуру прозорого та конкурентного формування переліку страховиків, оцінювачів та інших постачальників послуг, а також надати позичальникам право самостійно обирати страхові або інші компанії для укладення відповідних угод, якщо таке обов'язкове вимагає кредитна угода.

Також варто враховувати вплив розвитку ринку кредитних деривативів на загальний кредитний ринок. В наявний момент українське законодавство не врегульовує обіг кредитних деривативів, і, отже, є актуальною необхідність у створенні та прийнятті Закону України "Про похідні фінансові інструменти" з деталізацією положень щодо використання кредитних деривативів.

Прийняття такого закону дозволить розвивати існуючі похідні інструменти та поліпшити діяльність на ринку, зокрема щодо хеджування кредитних ризиків.

Ще одним важливим законодавством, яке необхідно прийняти для покращення ефективності банківського сегмента споживчого кредитування, є Закон України "Про споживче кредитування". Основні положення цього закону повинні регулювати створення ефективного механізму споживчого кредитування для захисту прав і законних інтересів як позичальників, так і кредиторів. Крім того, він повинен забезпечити конкурентну діяльність банків на кредитному ринку і зміцнити вимоги до розкриття інформації про споживче

кредитування в інтересах споживачів і інвесторів фінансового сектору та інші важливі аспекти.

Фінансово-економічні заходи для поліпшення функціонування кредитного ринку передбачають регулювання економічних відносин на ринку, що стосуються формування та оптимального використання кредитних ресурсів суб'єктами ринку з метою підвищення ефективності їх кредитної діяльності та стійкого розвитку кредитного ринку загалом. Однією з головних цілей є вдосконалення механізму очищення кредитних установ від проблемних активів, спрощення процедур впливу на суб'єктів ринку з боку регуляторів та розвиток інструментів нормалізації платіжної дисципліни боржників за проблемними активами.

У зв'язку з нестійкою фінансово-економічною ситуацією в державі, ключовим фактором для підвищення ефективності банківського кредитування стає удосконалення системи управління кредитними ризиками в банківській системі. В даний момент банки займаються розробкою лише тих кредитних програм, які несуть прийнятний рівень ризиків. Оскільки довгострокові інвестиції вважаються дуже ризиковими через поточну економічну нестабільність, банки найчастіше пропонують короткострокове кредитування.

Інвестиційні та іпотечні кредити розглядаються як високоризикові, і це призводить до зростання відсоткових ставок. Тому важливо впровадити широкий спектр заходів для зменшення ризиків, таких як вдосконалення кредитної політики, ефективне управління кредитним портфелем через диверсифікацію, лімітування, резервування, структурування, скоринг, сек'юритизація активів і інше.

Банківські ризики також виникають через складності у визначенні платоспроможності позичальників, оскільки значна частина доходів населення є неофіційними, і банки повинні брати це до уваги при прийнятті рішення про надання кредиту. Тому важливо розробити і стандартизувати ефективні методи оцінки кредитоспроможності фізичних осіб, створити базу даних та ефективно використовувати інформацію про недобросовісних

позичальників через запровадження та повноцінне функціонування бюро кредитних історій та діяльність колекторських агентств.

Впровадження запропонованих заходів для зменшення кредитних ризиків передбачає тісний взаємозв'язок фінансово-економічних та інституційно-організаційних заходів, спільний застосунок яких допоможе вирішити проблему у комплексі.

В цьому контексті важливо посилити відповідальність осіб, пов'язаних із банками, як це передбачено Постановою Національного банку України "Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні" № 312 від 12 травня 2015 року. Цією постановою встановлено максимальний рівень кредитного ризику для операцій, пов'язаних з банками, на рівні 25% (порівняно з попередніми 5%) [5].

Розвиток ризик-орієнтованих підходів у банківському нагляді є актуальним, включаючи оцінку кількісних характеристик ризику і якості управління ризиками, як на рівні окремих банків, так і на рівні банківської системи загалом, для запобігання неконтрольованим рішенням та нерегульованим ризикам в банківських операціях.

Ще одним важливим кроком у підвищенні ефективності банківського кредитування є забезпечення достатнього рівня капіталізації у банківському секторі. Підвищення рівня капіталізації банківських установ повинно бути здійснено з урахуванням збільшення обсягів кредитних операцій, шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу в банки, стимулювання капіталізації прибутку в банках, впровадження обов'язкового котирування та продажу власних акцій банками на організованому ринку цінних паперів [6]. Суворе дотримання існуючих вимог до капіталу має забезпечуватися з боку Національного банку України. Небанківський сегмент кредитування тісно пов'язаний з банківським сегментом: зростання кредитування в одному секторі спонукає до адекватної реакції в іншому, і навпаки. Успішне впровадження заходів для активізації кредитної діяльності банків матиме позитивний вплив на кредитну діяльність небанківських фінансових установ.

Однією з головних проблем ефективного функціонування сегмента міжнародного кредитування в Україні є відсутність оцінки ефективності використання кредитних ресурсів міжнародних фінансових організацій та іноземних комерційних банків і урядів.

Засвідчені позики від іноземних кредиторів мають бути використані відповідно до схваленого бюджету та у визначені строки. Невиконання бюджету та порушення угод про позики можуть призвести до неадекватного використання коштів, сприяти поширенню корупції та відмови іноземних кредиторів надавати позики Україні.

Ця ситуація також існує в сегменті державного кредитування: кредити, надані за рахунок Державного бюджету, не піддаються оцінці з точки зору доцільності та ефективності їхнього використання. Рахункова палата України та Державна казначейська служба не публікують результати оцінки ефективності використання державних кредитів, що створює можливості для неадекватного використання державних коштів та заховування фінансових результатів використання отриманих кредитів.

Отже, покращення ефективності використання кредитних ресурсів, наданих державою та іноземними кредиторами (МВФ, комерційними банками, урядами тощо), залежить від проведення оцінки Рахунковою палатою України та Державною казначейською службою, публікації результатів та реагування урядових органів на виявлені недоліки та порушення.

Реалізація запропонованих заходів для покращення функціонування кредитного ринку загалом та його окремих сегментів може сприяти ефективнішому формуванню та використанню наявних кредитних ресурсів, що позитивно позначиться на обсягах кредитів, виданих у національну економіку.

Важливою частиною інституційно-організаційних заходів для покращення функціонування кредитного ринку є реорганізація та розширення інституційної структури для забезпечення ефективного регулювання та

нагляду, накопичення та обміну інформацією про кредитну історію позичальників, а також для ефективного управління проблемними активами. Запропонована реорганізація може включати створення нових інституцій фінансового ринку загалом та кредитного ринку зокрема, таких як мегарегулятор, Рада з фінансової стабільності, Центральний реєстр позичальників, Агенція з управління проблемними кредитами та інші.

Експерти мають сумніви, що на ринку кредитування з'являться радикально нові продукти або рішення в найближчому майбутньому. Вони вважають, що банки і фінтех-компанії будуть надалі акцентувати увагу на глибшій цифровізації та віддаленому обслуговуванні клієнтів.

Деякі фахівці вважають, що подальший розвиток кредитування передбачає удосконалення існуючих продуктів. Наприклад, запуск криптокарт, розвиток інвестиційних продуктів і постійне вдосконалення банківських процесів. У той час як інші банки рекомендують шукати нові можливості у сфері кредитування, звертаючи увагу на державні та міжнародні програми надання грантів. Ці програми створені для розвитку стартапів, переробної промисловості, аграрного сектору та підтримки ветеранів, які повернулися з війни і прагнуть розпочати власний бізнес.

Також важливо звертати увагу на програми, які надають фінансування для цифровізації економіки, стимулювання зеленої енергетики та інші галузі. У цьому процесі бізнес може отримати доступ до доступного фінансування, а банки можуть заробляти на комісійних виплатах за консультації та супровід під час отримання грантів. Цей ринок в Україні ще не настільки насичений, тому перші, хто вирішить його розвивати, можуть здобути перевагу.

Один із експертів також вказав на потенціалний сегмент клієнтів - військовослужбовці. Ця група населення має певні потреби, і розробка продуктів та послуг спрямованих на їх задоволення, може стати обіцяючим напрямком.

Основними гравцями у секторі підприємництва є підприємці, для яких ведення власного бізнесу стало не лише способом заробітку, але й образом

життя для себе та їхніх родин. Ця особливість вимагає від банків більш детального аналізу позичальників, включаючи їхні соціальні та психологічні характеристики, стосунки в сім'ї, їхні мотиви для отримання кредиту, рівень відповідальності та готовність встановлювати чесні та відкриті стосунки з банком.

Для зменшення кредитних ризиків банки також розглядають стиль життя підприємця, характеристики їхніх бізнесових та особистісних зв'язків, а також обсяги їхніх приватних активів. Ця інформація допомагає банкам визначити вартість кредиту та його умови. Також, банки можуть вимагати гарантій та поручительств від членів сім'ї підприємця, щоб забезпечити відшкодування можливих втрат. Урахування цих аспектів під час розробки стратегій кредитування є ключовим для успішного розвитку банківського сектору в сфері підприємництва. На рисунку 3.1 наведено основні завдання для розвитку кредитної діяльності банків у секторі підприємництва.

ПРІОРИТЕТНІ ЦІЛІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Тактичні

Розподіл ризиків шляхом надання кредитів різним видам підприємств та галузей.
Збільшення довіри до видачі кредитів банками.
Зміщення акценту банківських установ на сферу підприємництва.

Оперативні

Спрощення вимог до гарантій та застави для кредитів.
Покращення способів оцінки здатності до платежів.
Покращення зв'язку між банками та підприємцями.

Стратегічні

Виявлення нових джерел фінансування банківської системи.
Поліпшення інституційної основи кредитування.
Розробка стратегії кредитної політики.

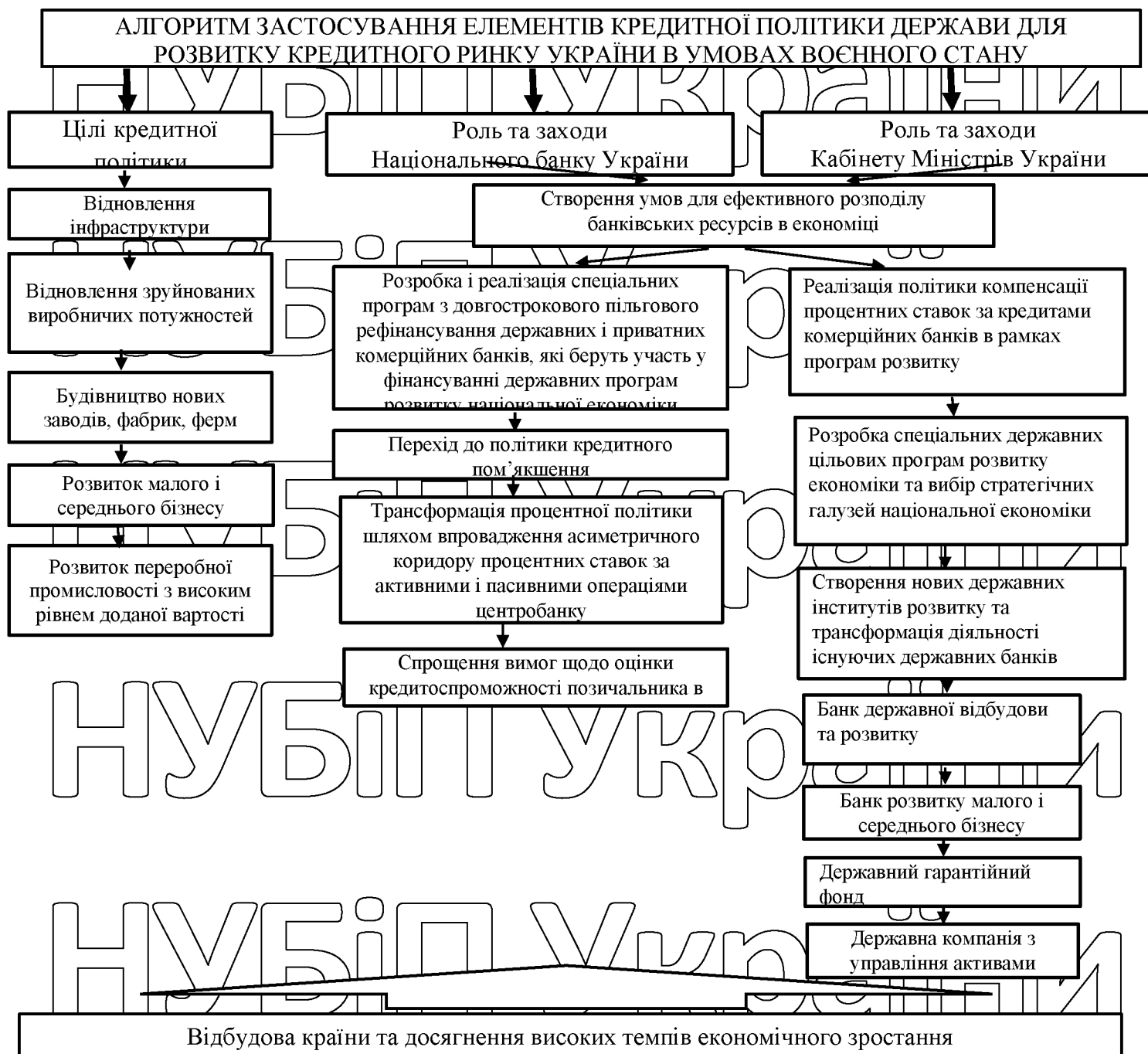
Рис. 3.1 Пріоритетні цілі розвитку кредитування

Джерело: Складено автором на основі [14]

3.2 Шляхи вдосконалення державного регулювання кредитного ринку.

Раніше у попередніх розділах роботи був проведений аналіз ситуації на кредитному ринку України на сучасному етапі. Цей аналіз підтвердив, що

розвиток цього ринку суттєво впливає фінансово-економічна криза, яка триває, а також складна військово-політична ситуація в державі. Цей кризовий стан призвів до невизначеності та спрямовав розвиток кредитування в основному на задоволення короткострокових потреб економічних суб'єктів.

Рис. 3.2 Алгоритм застосування елементів кредитної політики держави для розвитку кредитного ринку України в умовах воєнного стану

Джерело: Розроблено автором на основі [14]

Розглянемо алгоритм застосування елементів кредитної політики держави для розвитку кредитного ринку України в умовах воєнного стану на рис. 3.2

Довгострокове кредитування для інвестиційних потреб виробничих підприємств фактично припинилося, і ми стали свідками небувалого колапсу кредитування реального сектору, що є історичним для незалежної України.

Неадекватність монетарного, валютного та банківського регулювання в умовах сучасної кризи призвела до критичного зниження рівня розвитку кредитного ринку.

З урахуванням цих економічних умов надзвичайно важливою стає реалізація державної регуляторної політики, спрямованої на фінансово-економічну стабілізацію та стимулювання розвитку кредитного ринку.

Головна роль у цьому аспекті належить грошово-кредитній політиці, формування та виконання якої мають бути відповідальністю держави через уряд та Національний банк України.

Згідно з Конституцією України, Національний банк як головний орган державного регулювання повинен розробити дієздатну грошово-кредитну (монетарну) політику з використанням сучасних інструментів і заходів, оскільки традиційні методи більше не відповідають вимогам сучасності.

Грошово-кредитна політика Національного банку України, яка є важливою складовою економічної політики країни, має створити потрібну монетарну базу для стабільного соціально-економічного розвитку. Ця політика повинна забезпечити цінову стабільність та низький рівень інфляції на довгостроковий період, що стане фундаментом для розвитку кредитування.

Офіційну позицію щодо режиму грошово-кредитної політики Національний банк України викладає в Основних засадах грошово-кредитної політики на поточний рік. Тим не менш, акценти цієї монетарної політики можуть змінюватися в залежності від ситуації на міжнародних ринках, результатів зовнішньоекономічної діяльності резидентів та структурних змін в українській економіці.

Зазвичай, стратегія грошово-кредитної політики досягається через регулювання кількості грошей в обігу та обсягу кредитів, наданих в економіку. Залежно від економічної кон'юнктури, центральний банк може застосовувати два основних типи монетарної політики, які мають різний вплив на грошову масу: рестрикційний та експансійний.

Політика експансії передбачає швидке збільшення обсягу грошей в обігу і вважається "дешевшою грошовою політикою". Головною метою цієї політики є стимулювання економічного зростання, зменшення безробіття та підвищення підприємницької активності. Однак тривала політика експансії може призвести до високого рівня інфляції, що негативно впливає на економіку загалом.

Політика рестрикції передбачає скорочення грошової маси в обігу і вважається "дорогою грошовою політикою", спрямованою на стримування інфляції. Однак вона також може призвести до зменшення рівня зайнятості, обмеження підприємницької активності та зменшення обсягів виробництва товарів і послуг.

Дослідження еволюції грошово-кредитної політики України показало її динамічний характер і постійну зміну між рестрикційною і експансійною політикою, починаючи з часів незалежності країни. Вибір типу грошово-кредитної політики відповідав макроекономічним показникам розвитку національної економіки. Так, в періоди кризового розвитку економіки України Національний банк застосовував жорстку рестрикційну політику, наприклад у 1994-1998 роках та в кінці 2008-2010 років, що дозволило подолати кризові явища та забезпечити зростання економіки.

Однією з об'єктивних передумов успішної грошово-кредитної політики є наявність ефективного механізму монетарної трансмісії, який відображає зв'язки між грошово-кредитною політикою Національного банку та реальним сектором економіки. Цей механізм повинен бути надійним фундаментом для прийняття управлінських рішень з метою досягнення поставлених цілей.

З метою вивчення впливу грошово-кредитної політики на розвиток кредитного ринку України та на підставі досліджень вчених і аналізу сучасних макроекономічних тенденцій, можна виділити наступні канали в монетарному трансмісійному механізмі України:

Політика Національного банку України має кілька способів впливу на ринок:

Процентний канал: Основний вплив полягає в зміні процентних ставок. Зміни процентних ставок впливають на інтенсивність кредитування і темпи зростання економіки.

Кредитний канал: Цей канал показує вплив грошово-кредитної політики на доступність ресурсів на кредитному ринку через обсяги вільних резервів банківської системи та процентні ставки за кредитами.

Валютний канал: Вплив на сукупний попит і пропозицію фінансових ресурсів на ринку через зміни валютного курсу національної валюти, як основного інструмента валютної політики.

Канал очікувань суб'єктів економіки: Цей канал характеризує вплив грошово-кредитної політики на очікування економічних агентів стосовно майбутніх цін та макроекономічної ситуації. Ці очікування впливають на їхні рішення про споживання, отримання кредитів, інвестування та інше.

Центральний банк безпосередньо впливає на банківський сектор через регулювання банківських ставок і резервів (прямий вплив). Ця політика також опосередковано впливає на небанківський сектор через формування процентної політики банківських установ, які орієнтуються на політику центрального банку. Таким чином, грошово-кредитна політика визначає розвиток банківського кредитування і опосередковано впливає на сегмент міжгосподарського кредитування.

Запропонована аргументація має на увазі важливий вплив грошово-кредитної політики Національного банку України на кредитний ринок. Зниження облікової ставки сприяє збільшенню кредитування та підтримці

доступності кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання, тоді як підвищення облікової ставки зменшує темпи кредитування.

Пропонується відновити роль облікової ставки як стимулюючого інструменту грошово-кредитної політики. Ця рекомендація базується на необхідності врахування економічного циклу країни та встановлення облікової ставки на відповідному рівні, що буде адекватним стану економіки.

Зниження рівня облікової ставки може сприяти зниженню процентних ставок банків, збільшенню зацікавленості економічних суб'єктів у кредитах та активізації розвитку кредитного ринку. Пропонується також врахувати, що

процентна ставка за кредитами не повинна значно відрізнятися від рівня облікової ставки - не більше, ніж у 1,5 разу.

Проте, в умовах України та інших країн із змінливою економічною ситуацією, важливо враховувати інші фактори та взаємозв'язки, які можуть вплинути на ефективність таких заходів. Зокрема, інфляція, стан банківської системи, стабільність фінансових ринків та зовнішнього середовища, політична нестабільність, торгівля та інвестиції та їх вплив на облікову ставку, а також роль інших грошово-кредитних інструментів у формуванні економічних тенденцій та вплив на кредитний ринок.

Відновлення ролі облікової ставки як важливого інструменту грошово-кредитної політики може сприяти стимулюванню кредитного ринку, проте це є однією з можливих стратегій, що потребує ретельного аналізу і обговорення всіх можливих наслідків та варіантів впровадження.

Запропонований підхід спрямований на поліпшення впливу кредитного каналу грошово-кредитної політики на кредитний ринок України. Відзначається необхідність розробки конкретних заходів та рекомендацій для покращення функціонування кредитного каналу трансмісійного механізму, що дозволить ефективніше регулювати розвиток банківської системи та кредитного ринку.

Деякі важливі аспекти для покращення ефективності кредитного каналу включають:

Розробка індикативних процентних ставок та індикаторів грошового ринку: Це допоможе створити базу для оцінки ситуації на кредитному ринку та можливості його впливу.

Встановлення коридорів процентних ставок за активними та пасивними операціями НБУ: Це сприятиме більш прозорому регулюванню ринку.

Вдосконалення системи регулювання ліквідності банків: Це сприятиме більш ефективному управлінню ліквідністю та ризиками в системі.

Виділена також проблема, що в сучасних умовах грошово-кредитна політика, яка базується на "дорогих грошах" через облікову ставку, не ефективно впливає на кредитний ринок та ділову активність, оскільки вартість кредитних ресурсів виявляється надто високою. Тому, рекомендується перехід до "експансивної ГКП" зі стимулюючим впливом.

У зв'язку з цим, пропонуються конкретні заходи, спрямовані на стимулювання розвитку кредитного ринку, зокрема зниження відсоткової ставки за кредитами рефінансування, розробка механізмів надання кредитів рефінансування для фінансування інвестиційних проєктів, введення у практику банків буферів консервації та контрциклічного буферу капіталу, а також покращення кредитних умов банківського кредитування та посилення механізмів захисту прав кредиторів.

Ці заходи можуть стати основою для стимулювання кредитного ринку та забезпечення ефективного впливу грошово-кредитної політики на економічний розвиток України.

Виокремлений аспект непрогнозованості економічної ситуації та невизначеності економічних суб'єктів справді має значний вплив на кредитний ринок. Відновлення довіри до банків та стабілізація економіки взагалі є критичними для активізації кредитної діяльності та позитивного впливу на розвиток держави.

Аналіз сучасних інструментів грошово-кредитної політики Національного банку України (НБУ) вказує на їх використання для забезпечення стабільності грошової одиниці. Проте безпосередня реалізація

кредитної політики відбудеться лише після досягнення визначених монетарних орієнтирів.

Запропоновано відновити ефективність трансмісійного механізму грошово-кредитної політики шляхом впровадження політики кредитного пом'якшення. Це може бути здійснено шляхом розробки механізмів рефінансування та відновлення ролі облікової ставки для сприяння розширенню довгострокового кредитування банками за умов фінансового оздоровлення банківської системи та збільшення довіри до банків з боку економічних суб'єктів.

Ці кроки можуть сприяти збалансуванню ефективності та впливу грошово-кредитної політики на розвиток кредитного ринку, що, в свою чергу, сприятиме відновленню довіри та підтримці реального сектору економіки, зокрема шляхом надання більш доступних та стабільних фінансових ресурсів.

3.3 Способи захисту від кредитних ризиків.

У сучасному світі кредит та позиції є невід'ємною частиною фінансових відносин як для фізичних осіб, так і для підприємств. Однак ці фінансові операції несуть значні кредитні ризики для боржників та кредиторів. Саме в Україні, як і в інших країнах, існують спеціальні способи та інструменти для захисту від кредитних ризиків.

Кредитні ризики в Україні можуть бути поділені на кілька категорій, включаючи розрахункові ризики, рейтингові ризики, портфельні ризики та ліквідні ризики. До останніх відносяться можливість неплатежної виплати кредиту, зміна ставок рефінансування, а також коливання валютних курсів.

Одним із способів захисту від кредитних ризиків є кредитний аналіз.

Він включає в себе оцінку кредитоспроможності позичальника на основі його фінансового стану, історії кредитів та інших чинників. Під час кредитного аналізу враховуються такі аспекти, як платоспроможність, боргове навантаження та бізнес-план позичальника.

Кредитний моніторинг є ще одним способом захисту. Цей процес забезпечує постійний аналіз кредитного портфеля та ризиків, пов'язаних з ним. Він дозволяє своєчасно виявляти можливості сигналів про підвищення кредитних ризиків та приймати відповідні заходи.

Диверсифікація кредитного портфеля є іншим ефективним способом захисту. Ця стратегія передбачає розподіл кредитів між більшими секторами та регіонами. Вона знижує ризики, пов'язані з концентрацією активів у певних галузях чи зміні.

Забезпечення кредитів також є простим способом від захисту кредитних ризиків. Під час надання кредиту банки вимагають від позичальників забезпечення у вигляді нерухомості, рухомого майна, поручителів тощо. Це дозволяє банкам мінімізувати втрати у випадку несвочасної виплати кредиту.

Додатковими інструментами захисту є страхування кредитних ризиків та використання фінансових деривативів. Страхування дає можливість покрити можливість втрати в разі дефолту позичальника, тоді як фінансові деривати неможливо укласти угоди, які забезпечують захист від зміни валютних курсів та ставок.

Регулятивні заходи також грають важливу роль у захисті від кредитних ризиків. Український банківський сектор підконтрольний Національному банку України, який встановлює регулятивні вимоги щодо управління кредитними ризиками та капіталовкладення банків.

Внутрішні політики та процедури фінансових установ є ще одним аспектом захисту від кредитних ризиків. Вони передбачають встановлення стандартів управління ризиками та відстеження їх виконання.

Не менш важливим способом є захист фінансової грамотності. Знання про фінансові ризики та правильні методи їх управління можуть допомогти як позичальникам, так і кредиторам в уникненні проблемних ситуацій та зниженні кредитних ризиків.

Страхування кредитів. В Україні страхові компанії, які пропонують послуги зі страхування кредитів. Це може бути корисним для банків, після

страхування дозволяє компенсувати збитки у разі невиконання позичальником зобов'язань.

Політика відновлення боргів. Україна має законодавчу базу, яка дозволяє банкам використовувати судові заходи для відновлення боргів. Банки можуть давати позики та конфіскувати майно позичальників у разі невиконання зобов'язань.

Висновок полягає в тому, що захист від кредитних ризиків в Україні потребує комплексного підходу та використання різноманітних інструментів та методів. Кредитний аналіз, моніторинг, диверсифікація портфеля, забезпечення кредитів, страхування та регулятивні заходи є основними складовими управлінням кредитними ризиками в Україні. Роль фінансової грамотності не може бути недооціненою, тому вона є ефективним захистом від кредитних ризиків як для фізичних осіб, так і для підприємств.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

НУБІП України

У даному дослідженні нами було визначено, що кредит як економічну

категорію, яка виражає економічні відносини, зумовлені перерозподілом тимчасово вільних фінансових ресурсів між кредиторами і боржниками на

НУБІП України

ринку банківських кредитних ресурсів. Ця операція базується на ряді ключових факторів, включаючи рентабельність, зрілість, платежі, цільове призначення коштів та забезпечення. Визначення також враховує джерела

походження кредитних ресурсів і важливі принципи кредитування,

НУБІП України

відображаючи сучасний характер цього процесу. Виходячи з магістерської роботи нами було зроблено наступні висновки.

1. Кредит представляє собою об'єднаний потік коштів, який викликає додатковий економічний вплив на суспільство. Умови вільної конкуренції

підкреслюють значення кредитних відносин, сприяючи концентрації та централізації капіталу. Кредит виступає ключовою основою для цих процесів,

НУБІП України

сприяючи перетворенню приватних підприємств у акціонерні товариства, а також утворенню великих підприємств і корпорацій. У цьому контексті кредит

сприяє якісному розвитку ринкових відносин та їх трансформації на новий організаційний рівень.

НУБІП України

2. Попит на позики у банках визначається зростанням економічної активності і може бути спрямований на здійснення операцій різного виду,

таких як транзакційні, споживчі або інвестиційні. Чим більша економічна активність у країні, тим більше зазвичай попит на кредити. Однак цей попит

НУБІП України

також залежить від інших факторів, таких як рівень технологічного розвитку, кількість грошей у обігу, рівень відсоткових ставок на ринку, структура

економіки, інвестиційна та кредитна активність в країні та інші важливі чинники.

НУБІП України

3. Наш аналіз показав, що на сьогоднішній день обсяги кредитування в Україні знаходяться на низькому рівні, особливо у контексті попередніх

років. Проте важливо зауважити, що спад активності у сфері кредитування

розпочався вже в 2014-2015 роках через кризу, яка виникла внаслідок втрати частини територій України. Основними проблемами банківського кредитування в Україні є високі кредитні ризики, які змушують банки підвищувати кредитні ставки для зменшення своїх можливих збитків. Крім того, кредитування на розвиток матеріально-технічної бази підприємств та придбання нерухомості зменшилося значно, тоді як зростає попит на споживчі кредити. Однак цей підхід не сприяє стійкому розвитку економіки в довгостроковій перспективі.

4. Можливими перспективами для збільшення реального кредитування економіки України та покращення стану кредитування можуть стати посилення програми надання пільгових кредитів, особливо в агробізнесі. Загальна сума виданих кредитів в рамках пільгової програми "Доступні кредити 5-7-9%" за весь час існування програми (з 2020 року) становила 165,9 мільярда гривень, що складає 15,88% від усього кредитного портфелю станом на середину 2022 року. Проте важливо зауважити, що ця цифра відображає видані кредити за весь період, а не поточний кредитний портфель за цією програмою.

5. Комерційні банки формують кредитні ресурси через реалізацію депозитних та недепозитних операцій, а також використання власного капіталу. Ці ресурси можуть бути використані для надання кредитів фізичним та юридичним особам, а також для здійснення міжбанківського кредитування. Основними факторами, що впливають на пропозицію кредитних ресурсів, є монетарна політика центрального банку, інвестиційні процеси у країні та урядові програми, спрямовані на заохочення певних категорій населення чи бізнесу використовувати вигідніші кредити. У періоди економічного зростання пропозиція кредитних ресурсів зазвичай збільшується, оскільки позичальники готові платити вищі відсотки за позиками, розраховуючи на високу рентабельність та можливість отримання прибутку від фінансових операцій.

6. Під час аналізу поточного стану кредитування в Україні було встановлено, що сектор кредитування значно постраждав під час фінансової кризи в 2009-2010 роках. Після цього періоду відбулася ще одна криза в 2014-2015 роках, що призвела до масового закриття банків та девальвації національної валюти. В економіці України в результаті цих криз кредитування припинило активне зростання (порівняно з інфляцією), і також збільшилась частка кредитів, наданих у національній валюті, внаслідок введення обмежень Національним банком України на видачу кредитів у іноземній валюті.

Акціонерне товариство "Комерційний банк ПриватБанк" є найбільшим загальним комерційним банком в Україні, що операційно діє на підставі ліцензії, виданої Національним банком України, та спеціалізується на наданні послуг як фізичним, так і корпоративним клієнтам різних форм власності. За оцінками фахівців, ПриватБанк визнаний кращим банком в Україні. У системі банків України Акціонерне товариство "Комерційний банк ПриватБанк" віднесено до категорії нових комерційних банків, відомих як "банки другої хвилі", на відміну від колишніх державних банків першої хвилі.

7. Аналіз кредитного портфелю вказує на постійне його зростання, а також на те, що найбільшу частку в загальному обсязі виданих кредитів становлять кредити, які управляються як окремий портфель – 67% у 2021 році та 67% у 2022 році. Кредити фізичним особам складають 25% та 22% відповідно, збільшивши свою питому вагу до 5% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Усі інші види кредитів, розподілені за різними видами економічної діяльності, становлять менше 2%.

8. Аналіз стану непрацюючих кредитів вказує на поступове зменшення показника NPL протягом останніх років. У 2021 році він склав 69,4%, а в 2022 році - 69,2%. Незважаючи на це поліпшення, він залишається на критичному рівні, що впливає на фінансову стабільність як банку, так і всього банківського сектору.

Отже, можна зробити висновок, що після переходу "ПриватБанку" під державне управління, бізнес-модель банку частково трансформувалася,

особливо щодо реалізації кредитної політики. Це призвело до поліпшення деяких показників якості кредитного портфеля банку. Проте проблеми, такі як високий рівень нездійснених кредитів, залишаються нерозв'язаними. Тому реалізація подальших реформ в банку повинна бути головним пріоритетом у стратегії розвитку цієї установи.

9 Запропоновано впровадити серію нововведень, спрямованих на поліпшення кредитних послуг для фізичних осіб в АТ "ПриватБанку". Ці заходи включають в себе:

Введення нових видів банківських продуктів для юридичних осіб, таких як відновлювальне та кореспондентське кредитування.

Впровадження нових видів банківських продуктів для населення, з фокусом на найменш захищені соціальні групи.

Створення кредитної програми для підприємців, які прагнуть розпочати свій власний бізнес.

Стимулювання потенційних клієнтів отримувати кредити в АТ "ПриватБанку" через впровадження диференціації процентних ставок на підставі результатів аналітичної роботи кожного фізичного особи та умов кредитної операції.

Розширення фінансових інструментів, які використовуються для оцінки кредитоспроможності боржників, що дозволить більш повно оцінити їхню економічну діяльність та уникнути розбіжностей між прогнозованими та фактичними тенденціями.

Впровадження індивідуального підходу до стягнення проблемних боргів.

Ці заходи спрямовані на поліпшення якості та доступності кредитних послуг для різних категорій клієнтів.

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова І. А. Інструментарій регулювання кредитної діяльності комерційного банку. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» Суми, 2004. Т. 9. С. 316-329.
2. Аврамчук Л. А. Ризик-менеджмент як метод управління кредитним портфелем банку. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/5.1/3.pdf> в регулювання проблемних кредитів у країнах Європи та Центральної Азії
3. Арбузов С. Г., Колобов В. І., Міщенко С. В. Банківська енциклопедія. Київ: ЦНД НБУ, Знання, 2011. 504 с.
4. В Нацбанку лунають голоси за зниження облікової ставки. Financial Club. URL: <https://finclub.net/ua/news/v-natsbanku-lunajut-holosy-za-znyzhenniaoblikovoi-stavky.html> (дата звернення: 04.09.2023).
5. Гасій О. В., Клименко В. І. Стан та перспективні вектори розвитку банківської кредитної діяльності в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7617> (дата звернення: 04.09.2023).
6. Грабовецький Б. Є. Планування та економічне прогнозування: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2013. 66 с.
7. Гулько Л. Г., Кунда Н. В. Основні шляхи мінімізації кредитних ризиків в діяльності комерційних банків. URL: http://www.confcontact.com/20111222/2_gulko.php2014 (дата звернення: 04.09.2023).
8. Демченко О. В. Економічна сутність кредиту. Ефективна економіка. 2012. № 9. С. 84-94.

9. Демчук Н. І., Коваль А. М. Менеджмент кредитного портфеля банку. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. № 23. С. 154-157.

10. Іршак О. С., Лещук І. Я. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору економіки. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 34. С. 145-149.

11. Кредит під час війни: умови видачі позик в Україні. Подробиці. URL: <https://podrobnosti.ua/2458061-kredit-pd-chas-vjni-scho-potrbno-znati.html> (дата звернення: 04.09.2023).

12. Кредити і депозити під час війни. Чому під час війни люди кладуть більше грошей на депозити та яка ситуація з кредитуванням? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/18/685880/> (дата звернення: 04.09.2023).

13. Кредити під час війни: банки України дали невтішний прогноз. Уніан. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/kredit-pd-chas-vynibanki-ukrajini-dai-nevtishniy-prognoz-12024924.html> (дата звернення: 04.09.2023).

14. Кредитування економіки під час війни як двигун для повоєнної відбудови. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubriceconomy/3452500-kredituvannya-ekonomiki-pid-cas-vjni-ak-dvigun-dlapovoennoi-vidbudovi.html> (дата звернення: 04.09.2023).

15. Кречотень І. М., Худолій Ю. С. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку іпотечного кредитування в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2020/57.pdf (дата звернення: 04.09.2023).

16. Куртвелієва Д. Д. Сучасний стан кредитування фізичних осіб в Україні та шляхи його вдосконалення. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=237> (дата звернення: 04.09.2023).

17. Кушнір С. О., Кікош В. В. Аналіз іпотечного кредитування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. Випуск № 24. С. 227-236.

18. Макаренко Ю. П., Самойлова Д. О. Теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банківської установи. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 87-91.

19. Маслова С. О., Опалов О. А. *Фінансовий ринок: навч. посіб.* Львів: Новий світ. 2002. 304 с.

20. Миськів Г. В. Функції кредитного ринку та їх еволюція. *Часопис економічних реформ*. 2014. №1. С. 43-48.

21. Міщенко В. І., Міщенко С. В. Управління кредитним ризиком на основі вдосконалення забезпечення банківських позик. *Фінансовий простір*. 2015. №2. С. 77-84. 92

22. На час війни бізнес отримає кредити під 0% та мінімум регуляцій. *Мінфін*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/03/18/82243251/> (дата звернення: 04.09.2023).

23. Олійник А. В., Воловкін І. Проблемні кредити та їх вплив на платоспроможність банків України. *Економіка і суспільство*. 2016. № 6. С. 300-307.

24. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/> (дата звернення: 04.01.2023). Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 04.09.2023).

25. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 04.09.2023).

26. Перспективи банківського кредитування інноваційних проектів в агропродовольчому виробництві України [Текст]: монографія / Л. М. Худолій, О. В. Файчук, О. М. Файчук. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2014. – 267 с.

27. Податковий кодекс України: за станом на 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (зі змінами, внесеними Законом за станом на 19 травня 2011 р.). Офіційний сайт податкової адміністрації України. URL: http://sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=300762&cat_id=300766

28. Правові аспекти непрацюючих кредитів в Україні: останні зміни та перспективи. European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/pravoviyaspekty-nepratsyuyuchykh-kredytiv-v-ukrayini-ostanni-zminy-ta-perspektyvy/> (дата звернення: 04.09.2023).

29. Приказюк Н. В., Загороднюк Ю. В. Сучасні підходи до управління проблемними кредитами в банках. Причорноморські економічні студії. Гроші, фінанси і кредит. 2022. № 73. С. 103-109.

30. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 08.10.2023).

31. Просяник І. В. Кредитування фізичних осіб та його особливості в Україні. Мукачівський державний університет. 2016. № 2. С. 594-598.

32. Реальна зарплата в Україні в 2022 році скоротиться на 27%, – НБУ. Smida. URL: <https://smida.gov.ua/news/allnews/realnazarplatavukrainiv2022rociskorotitsana27npu> (дата звернення: 08.10.2023).

33. Сегеда Л. М. Відновлення банківського кредитування реального сектору засобами грошово-кредитної політики як ключовий фактор розвитку національної економіки. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії 2017. Вип. № 10 (671). С. 135–141.

34. Семенна І. С. Ефективне управління кредитною діяльністю банку: системний погляд професійного менеджера. Інфраструктура ринку. 2019. № 34. С. 291–297.

35. Сич Є. М., Льчук В. П., Гавриленко Н. І. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2012. 428 с. Сухораба І. В. Кредитні ринки на сучасному етапі розвитку. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2009. № 3. С. 59-63. 94

36. Філімонова О. Б. Система та механізм банківського кредитування підприємств: зв'язок і протиставлення сутності понять. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу

«Києво-Могилянська академія». Серія : Економіка. 2016. Т. 275, Вип. 263. С. 62-69.

37. Фінансова система України в умовах війни. Чи готові банки кредитувати? CASE Україна. URL: <https://cutt.ly/IG6OREf> (дата звернення: 05.10.2023).

38. Чайковський Я.І. Тенденції, сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування в Україні. Я.І. Чайковський / *Економічний аналіз: Тернопільський національний економічний університет*; редкол. 2013. Том 13. С. 238–246.

39. Шейко О. П., Стороженко О. О. Проблемна заборгованість у банківській системі: чинники впливу та інструментарій урегулювання. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 41. С. 183-187.

40. Шелудько В. М. Фінансовий ринок. підруч. Київ: Знання, 2015.

535 с.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП УКРАЇНИ

ДОДАТКИ

Додаток 1

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	88 084	88 218
Інвестиційні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибутки чи збитки	9	95 718	93 086
- за справедливою вартістю через зміни сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	118	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 889
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 286
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для вигоди власників		84	7
Загальна сума активів		540 596	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків			3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші загулені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25		158
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення, т.ч.:	17	5 804	3 851
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактними фінансовими гарантіями		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 881
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	208 060	208 060
Резервний фонд	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резерви та інші фонди банку	19	11 449	9 695
Навколишній дефіцит		(158 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 789	66 815
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 596	401 296

Затверджено до друку та підписано 18 липня 2023 року

Г. Бьох
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмопенко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У валюті гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.		43 688	35 864
- процентні доходи, обчислені з застосуванням методу ефективного курсу	20	38 905	30 970
- інші процентні доходи	20	4 781	4 894
Процентні витрати	20	(3 768)	(5 537)
Чистий процентний дохід		39 918	29 317
Прибуток від зменшення корисності та сторування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) (відзначення згідно з МСФЗ 9)	21	(15 396)	(1956)
Чисті процентні доходи після врахування резерву на зменшення корисності		24 522	28 481
Комісійні доходи	22	32 945	36 057
Комісійні витрати	22	(12 906)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з номінальною валютою		14 656	3 228
Чистий прибуток (збиток) від операцій з номінальною валютою		(7 750)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через індекс сукупний дохід	8	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8	2 608	(7 667)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 098)	(8 904)
Адміністративні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під єдиною сім'єю	17, 23	(885)	8 464
- інші: протиприродні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 288
Інші прибуток (збиток) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які визнаються під час першого визнання фінансових активів за процентною ставкою, відсотку або нею, на ринку		(1)	(164)
Прибуток (збиток) від винагів від припинення визнання фінансових активів		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 087
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до вилучення та підписано 18 липня 2023 року

Г. Бюш
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Яромченко
Головний бухгалтер

НУБІП України

Додаток 3

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про рух грошових коштів за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Грошові потоки від операційної діяльності			
Проценти отримані		40 071	38 915
Проценти сплачені		(3 800)	(8 755)
Комісійні доходи, що отримані		32 945	36 067
Комісійні витрати, що сплачені		(12 505)	(11 840)
Чисте збільшення/зменшення від операцій з іноземною валютою		14 665	3 228
Виплати працівникам		(9 775)	(9 176)
Адміністративні витрати та інші операційні виплати, що сплачені		(9 436)	(8 900)
Інші доходи		2 917	1 701
Зменшення податків на прибуток (сплата)		(5 030)	(3 318)
Грошові потоки, отримані від операційної діяльності, до змін в операційних активах та зобов'язаннях		99 039	36 910
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Чисте збільшення/зменшення кредитів та авансів банкам		(77 584)	(1 179)
Чисте збільшення/зменшення кредитів та авансів клієнтам		(9 198)	(15 000)
Чисте збільшення/зменшення інших фінансових активів		(704)	753
Чисте збільшення/зменшення інших активів		332	(105)
Інші надходження (випусти) грошових коштів		37	35
Чисте збільшення/зменшення коштів банків		(2)	-
Чисте збільшення/зменшення коштів клієнтів		117 642	17 718
Чисте збільшення/зменшення інших нефінансових зобов'язань		1	64
Чисте збільшення/зменшення інших фінансових зобов'язань		(978)	(27)
Чисті грошові потоки, отримані від операційної діяльності		79 585	39 169
Грошові потоки від інвестиційної діяльності			
Надходження від продажу основних засобів		3	85
Придбання основних засобів		(392)	(1 122)
Придбання нематеріальних активів		(875)	(827)
Придбання цінних паперів, в т.ч.:		(130 058)	(83 625)
- за справедливою вартістю через інші сукупний дохід		(130 058)	(83 625)
Надходження від реалізації та погашення інвестиційних цінних паперів, в т.ч.:		112 778	71 122
- за справедливою вартістю через інші сукупний дохід		112 778	68 622
- за амортизованою собівартістю		-	1 500
Надходження від продажу інвестиційної нерухомості		77	-
Чисті грошові потоки, використані в інвестиційній діяльності		(18 267)	(14 167)
Грошові потоки від фінансової діяльності			
Виплати за операційними зобов'язаннями		(653)	(736)
Дивіденди сплачені		(28 040)	(19 442)
Отримання інших застачевих коштів		127	-
Чисті грошові потоки, використані в фінансовій діяльності		(28 566)	(20 178)
Вплив змін валютного курсу на грошові потоки та їх еквіваленти		10 684	(1 683)
Вплив очікуваних кредитних збитків на грошові потоки та їх еквіваленти		(453)	(1)
Чисте збільшення (зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		42 983	3 140
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок року		51 208	48 068
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року		94 191	51 208

Затверджено до відпуску та підписано 18 квітня 2023 року

Г. Бьох
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань
фінансів)В. В. Яромленко
Головний бухгалтер

НУБІП України

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
В Кредити та аванси клієнтам

У мільйонах українських гривень	31 грудня 2022 р.	31 грудня 2021 р.
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим планом, що управляються як окремий портфель	167 931	163 513
Кредити юридичним особам	5 340	4 091
Кредити фізичним особам – кредитні картки	46 593	45 314
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	3 912	9 868
Кредити фізичним особам – вкладені кредити	3 880	5 343
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	328	394
Кредити фізичним особам – інші кредити	26	83
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	21 311	11 903
Дебіторська заборгованість за фінансовим планом – фізичні особи	354	735
Дебіторська заборгованість за фінансовим планом – юридичні особи	162	267
Дебіторська заборгованість за фінансовим планом – підприємства малого та середнього бізнесу (МСП)	649	1 067
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	250 496	242 568
Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки	(182 412)	(174 350)
Всього кредитів та авансів клієнтам	68 084	68 218

Станом на 31 грудня 2022 та 2021 років категорія «Кредити, що управляються як окремий портфель» включає в себе непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року. На думку керівництва, цей портфель має спільні показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галузкою економіки та напрямом комерційної діяльності на дату виданні таких кредитів. Станом на 31 грудня 2022 року Банк визнає 167 435 мільйонів гривень резерву під очікувані кредитні збитки за цими кредитами (31 грудня 2021 року: 162 322 мільйони гривень). Протягом 2022 року Банк списав за рахунок резерву 44 мільйони гривень вказаних кредитів (протягом 2021 року: 1 744 мільйони гривень), однак продовжуватиме вживати заходів до повернення списаної заборгованості.

